

ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΩΡΙΑ

ΠΕΙΘΩ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ

ΤΥΠΟΙ ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : Α. Ε. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΦΡΑΣΗ – ΕΚΘΕΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ – ΕΚΘΕΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ Η ΠΕΙΘΩ- ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ - ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Πιθανά ερωτήματα θεωρίας στο μάθημα της Έκφρασης-έκθεσης Γ' Λυκείου :

A. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΙΘΩ, ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ, ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

1. Να σημειώσετε τον τρόπο ή τους τρόπους πειθούς που μετέρχεται ο συγγραφέας στο απόσπασμα..... (επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα, στην αυθεντία, στο ήθος του πομπού, επίθεση στο ήθος του αντιπάλου)
 2. Να βρείτε ένα τρόπο πειθούς στην X παράγραφο και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αναφέροντας ένα παράδειγμα για κάθε μέσο πειθούς που θα εντοπίσετε.
 3. Να αναγνωρίσετε το είδος των τεκμηρίων στο παρακάτω απόσπασμα....
 4. Να βρεθούν οι τρόποι και τα μέσα πειθούς στο παρακάτω απόσπασμα...
 5. Να αναγνωρίσετε το είδος του συλλογισμού ως προς την συλλογιστική πορεία στην παράγραφο
 6. Να αναγνωρίσετε το είδος του συλλογισμού ως προς το είδος των προκειμένων (κατηγορικός, υποθετικός, διαζευκτικός)
 7. Ποιο είδος συλλογιστικής πορείας έχει επιλέξει ο συγγραφέας στο κείμενό του (σε όλο το κείμενο)
 8. Να αξιολογήσετε τους συλλογισμούς και τα επιχειρήματα στο παρακάτω κείμενο (εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα) ή να καταγράψετε την εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα του παρακάτω επιχειρήματος.
-

B. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ Π.Χ.

1. Ποια χαρακτηριστικά επιστημονικού λόγου αναγνωρίζετε στο κείμενο...
2. Ποια χαρακτηριστικά διαφημιστικού λόγου αναγνωρίζετε στο κείμενο...
3. Ποια χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου αναγνωρίζετε στο κείμενο...
4. Να εντοπίσετε τα χαρακτηριστικά του στοχαστικού δοκιμίου στο παρακάτω κείμενο...
5. Να εντοπίσετε τα χαρακτηριστικά του αποδεικτικού δοκιμίου στο παρακάτω κείμενο...
6. Το παρακάτω κείμενο είναι άρθρο. Εντοπίστε τα χαρακτηριστικά του. Το παρακάτω κείμενο είναι επιφυλλίδα. Εντοπίστε τα χαρακτηριστικά της.

Γ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΟΧΗ – ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Π.χ. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται η συνοχή της παραγράφου(συνδετικές λέξεις ή εκφράσεις)

Δ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Π.χ. Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης και τα δομικά στοιχεία της παραγράφου...

Ε. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΣΤΙΞΗΣ

Π.χ. Να εξηγήσετε τη λειτουργία των εισαγωγικών ...

ΣΤ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Π.χ. Να αναγνωρίσετε την ποιητική και αναφορική λειτουργία της γλώσσας στα παραδείγματα που ακολουθούν...

Ζ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Π.χ. Να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε (ονοματικές/επιρρηματικές, προσδιοριστικές/παραθετικές)

Π.χ. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων (παρατακτική, απλή ή διαδοχική υπόταξη)

Η. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Π.χ. Στα παρακάτω παραδείγματα να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική ή το αντίστροφο. Να εξηγήσετε γιατί προτιμήθηκε το ανάλογο είδος σύνταξης

Θ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Π.χ. Σχολιάστε το ύφος του κειμένου.

Ι. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ –ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Π.χ. Να δημιουργήσετε νέες λέξεις με το πρώτο συνθετικό των λέξεων που δίδονται (πχ. διατρέχω) / Να δώστε την ετυμολογία της λέξης....

Α. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΙΘΩ, ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ, ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

ΠΕΙΘΩ : Η δύναμη και η ικανότητα να υποστηρίζουμε αποτελεσματικά την άποψή μας, να κάνουμε τον αναγνώστη ή τον ακροατή μας να συμφωνήσει μ' αυτήν και να την αποδεχτεί.

Για τη στήριξη ή την ανατροπή μιας θέσεως χρησιμοποιούμε έναν λογικό συλλογισμό ή σειρά συλλογισμών, που καταλήγει σε αιτιολογημένο συμπέρασμα. για Για την απόδειξη μιας θέσης πρέπει οι λογικές προτάσεις μας να δίδονται σε κλιμακωτή σειρά, δηλ σε μία σειρά λογικών προτάσεων / κρίσεων με την εξής δομή:

Μία ή περισσότερες προτάσεις, **οι προκείμενες** λειτουργούν ως βάση για την αποδοχή μίας άλλης πρότασης η οποία ακολουθεί λογικά τις προκείμενες, **το συμπέρασμα**. Δηλαδή οι προτάσεις συνδέονται στενά η μία με την άλλη (σκέψεις, διαπιστώσεις, υποθέσεις) για να οδηγήσουν λογικά και αβίαστα στο συμπέρασμα, συνήθως στην πρόταση που πρέπει να αποδειχθεί. «**Στο επιχείρημα όλες μαζί οι προτάσεις και όχι η καθεμιά χωριστά συνεπάγονται το συμπέρασμα, εγγυώνται την αλήθεια του**» **Ε.Παπανούτσος, Λογική**

Παράδειγμα :

Προκείμενες

Το κάπνισμα ενοχοποιείται για ασθένειες του αναπνευστικού
Ο Νίκος πάσχει ήδη από καρδιοαναπνευστικό νόσημα

Συμπέρασμα

Άρα ο Νίκος πρέπει να σταματήσει το κάπνισμα.

* **Τεκμήρια για το επιχείρημα θα μπορούσαν να είναι :**στατιστικές με περιπτώσεις ασθενειών ή και θανάτων που αποδίδονται στο κάπνισμα, μελέτες / έρευνες ινστιτούτων και ερευνητικών κέντρων σχετικά με τις επιπτώσεις του καπνίσματος, απόψεις ειδικών (πνευμονολόγοι, ογκολόγοι, διακεκριμένοι επιστήμονες κοκ), παράδειγμα - περίπτωση φίλου / συγγενή με το ίδιο πρόβλημα

ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Μνημονική απόδοση: 4 ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ+ 1 ΕΠΙΘΕΣΗ

I ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ

II » ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

III » ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

IV » ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ

V ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ

Ι ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

Α) ΤΕΚΜΗΡΙΑ

Είδη τεκμηρίων: Ως τεκμήρια μπορούν να λειτουργήσουν τα εξής:

- Ø Παραδείγματα
- Ø Αλήθειες
- Ø Αριθμητικά δεδομένα
- Ø Στατιστικά στοιχεία
- Ø Γεγονότα
- Ø Απόψεις ειδικών - αυθεντίες
- Ø Πειραματικά δεδομένα
- Ø Αποτελέσματα ερευνών
- Ø Εποπτεία – παρατήρηση – εμπειρία

Αξιολόγηση τεκμηρίων: Τα τεκμήρια λειτουργούν ενισχυτικά στα επιχειρήματα και αξιολογούνται ως προς το βαθμό **αξιοπιστίας** τους. **Αξιόπιστα και εξακριβωμένα** θεωρούνται τα τεκμήρια τα οποία στηρίζονται σε συγκεκριμένα στοιχεία, συγκεκριμένα και εύστοχα παραδείγματα, εξακριβωμένες και αναμφισβήτητες αλήθειες, αριθμητικά δεδομένα, στατιστικά στοιχεία, πραγματικά γεγονότα, ιστορικά δεδομένα, σε έγκυρες παραπομπές σε ειδικούς (αυθεντίες), σε πειραματικά δεδομένα.

Β) ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ –ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ:

Η διαδικασία ή η μέθοδος με την οποία ο νους καταστρώνει ένα επιχείρημα.

α) Με κριτήριο την διανοητική πορεία συναγωγής του συμπεράσματος οι συλλογισμοί διακρίνονται σε :

Παραγωγικό	Επαγωγικό	Αναλογικό
Γενικό⇒ ειδικό	Ειδικό⇒ γενικό	ειδικό⇒ειδικό
Όλοι οι πλανήτες φωτίζονται από τον ήλιο	Πχ. Η γη, η Αφροδίτη...είναι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος..	Πχ. Ο Κώστας που είναι άριστος μαθητής βραβεύτηκε για τις επιδόσεις του.
Η γη είναι πλανήτης..	Αυτοί οι πλανήτες είναι ετερόφωτοι.	Η Νίκη είναι κι αυτή άριστη μαθήτρια.
Επομένως η γη φωτίζεται από τον ήλιο.	Άρα οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος είναι ετερόφωτοι.	Επομένως και η Νίκη θα βραβευτεί για τις επιδόσεις της.

β) Με κριτήριο το είδος των προτάσεων των προκειμένων οι συλλογισμοί διακρίνονται σε:

- **Κατηγορικούς**
- **Διαζευκτικούς**
- **Υποθετικούς**

- Κατηγορικός είναι ο συλλογισμός όταν το συμπέρασμά του συνάγεται χωρίς όρους ή προϋποθέσεις από τις προκείμενες προτάσεις. Στις προκείμενες, δηλαδή, υπάρχει τι συνδετικό ρήμα *είμαι* ή κάποια ισοδύναμη έκφραση. Στους κατηγορικούς συλλογισμούς διακρίνονται σταθερά τρεις όροι (M, K, Y) : Μέσος όρος = αναφέρεται και στις δύο προκείμενες αλλά όχι στο συμπέρασμα. Κατηγορημα του υποκειμένου = αναφέρεται στη μείζονα προκείμενη και Υποκείμενο του συμπεράσματος. Πχ.

Οι Έλληνες είναι Ευρωπαίοι (M-K)

Ο Γιώργος είναι Έλληνας (Y-M)

Αρα, ο Γιώργος είναι Ευρωπαίος

- Υποθετικός είναι ο συλλογισμός στον οποίο οι προκείμενες ή τουλάχιστο η μείζων προκείμενη είναι υποθετική, δηλαδή, όταν περιλαμβάνεται ένας υποθετικός λόγος . Σε κάθε υποθετικό λόγο διακρίνουμε 2 μέρη : 1.Λόγος (ή υπόθεση) και 2. Ακολουθία (ή απόδοση).

Εάν ο λόγος της υποθετικής προκείμενης ή της ακολουθίας εκφέρεται χωρίς άρνηση, τότε έχουμε «θέση» του λόγου ή «θέση» της ακολουθίας αντίστοιχα. Εάν η της υποθετικής προκείμενης ή της ακολουθίας εκφέρεται χωρίς άρνηση, τότε έχουμε «άρση» του λόγου ή «αρση» της ακολουθίας αντίστοιχα. Σύμφωνα με τους κανόνες της Λογικής υπάρχουν 4 είδη υποθετικών συλλογισμών:

1. Εάν ο καιρός είναι καλός, θα βγούμε βόλτα. Ο καιρός είναι καλός. Αρα θα βγούμε βόλτα.
2. Εάν ο καιρός είναι κακός, δε θα βγούμε βόλτα. Ο καιρός είναι κακός. Αρα δε θα βγούμε βόλτα.
3. Εάν ο καιρός είναι καλός, θα βγούμε βόλτα. Δε θα βγούμε βόλτα. Αρα, καιρός δεν είναι καλός.
4. Εάν ο καιρός δεν είναι καλός, δε θα βγούμε βόλτα. Θα βγούμε βόλτα. Αρα ο καιρός είναι καλός.

- Διαζευκτικός είναι ο συλλογισμός στον οποίο μια προκείμενη, συνήθως η μείζων, έχει διαζευκτική διατύπωση.

Πχ. Ένα ουσιαστικό της ελληνικής γλώσσας είναι είτε αρσενικού, είτε θηλυκού είτε ουδετέρου γένους.

Το ουσιαστικό «μητέρα» δεν είναι ούτε αρσενικού ούτε ουδετέρου γένους

Αρα το ουσιαστικό «μητέρα» είναι θηλυκού γένους.

γ) Με κριτήριο των αριθμό των προκειμένων προτάσεων διακρίνονται σε:

- **Αμεσους**
- **Έμμεσους**

ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

- **Παραγωγική:** αρχίζει ο συγγραφέας από την κύρια θέση / κρίση και προχωρά στα επιμέρους αποδεικτικά στοιχεία και στην αιτιολόγηση του επιχειρήματος.
- **Επαγωγική:** ο συγγραφέας από τα επιμέρους στοιχεία και τεκμήρια καταλήγει στο γενικό συμπέρασμα, την κύρια θέση / κρίση.

Π.χ.

Η ελληνική γλώσσα αναδείχτηκε σε κύρια βάση της εννοιολογικής έκφρασης του δυτικού πολιτισμού. Αυτό το δείχνει η σημερινή παρουσία της στο λεξιλόγιο όλων των ευρωπαϊκών γλωσσών και μάλιστα σε σύνθετες και απαιτητικές μορφές επικοινωνίας, όπως είναι η επιστήμη ή ο πολιτικός λόγος. Βασικές έννοιες της ανθρώπινης σκέψης πρωτοεκφράστηκαν στην ελληνική, για να συμπληρωθούν ή να μεταφραστούν αργότερα στη Λατινική και να συγκεραστούν στη συνέχεια με στοιχεία των νεότερων εθνικών γλωσσών. Λέξεις-έννοιες όπως η λογική, το σύστημα, η ανάλυση, η οργάνωση, η εμπειρία, ο διάλογος, η διαλεκτική, η ιδέα και η ιδεολογία, η πολιτική, η δημοκρατία, η διάγνωση και η θεραπεία, η ποίηση, το δράμα, η τραγωδία, ο λυρισμός και τόσες άλλες λέξεις του πολιτισμού μας συλλαμβάνονται, δηλώνονται και βιώνονται με λέξεις της ελληνικής γλώσσας. Ακόμη και η σύγχρονη αμερικανική pepsi (-cola) ή ο Κούρος, το άρωμα, ανατρέχουν στην ελληνική γλώσσα, στις πρώτες έννοιες-λέξεις και στο επικοινωνιακό γόητρο που διαθέτουν οι λέξεις αυτές.

Η συλλογιστική πορεία του παραπάνω αποσπάσματος είναι **παραγωγική**

Μετατροπή της παραγωγικής συλλογιστικής πορείας σε επαγωγική:

Η ελληνική γλώσσα παρουσιάζεται στο λεξιλόγιο όλων των ευρωπαϊκών γλωσσών και μάλιστα σε σύνθετες και απαιτητικές μορφές επικοινωνίας, όπως είναι η επιστήμη ή ο πολιτικός λόγος. Βασικές έννοιες της ανθρώπινης σκέψης πρωτοεκφράστηκαν στην ελληνική, για να συμπληρωθούν ή να μεταφραστούν αργότερα στη Λατινική και να συγκεραστούν στη συνέχεια με στοιχεία των νεότερων εθνικών γλωσσών. Λέξεις-έννοιες όπως η λογική, το σύστημα, η ανάλυση, η οργάνωση, η εμπειρία, ο διάλογος, η διαλεκτική, η ιδέα και η ιδεολογία, η πολιτική, η δημοκρατία, η διάγνωση και η θεραπεία, η ποίηση, το δράμα, η τραγωδία, ο λυρισμός και τόσες άλλες λέξεις του πολιτισμού μας συλλαμβάνονται, δηλώνονται και βιώνονται με λέξεις της ελληνικής γλώσσας. Ακόμη και η σύγχρονη αμερικανική pepsi (-cola) ή ο Κούρος, το άρωμα, ανατρέχουν στην ελληνική γλώσσα, στις πρώτες έννοιες-λέξεις και στο επικοινωνιακό γόητρο που διαθέτουν οι λέξεις αυτές. Ευνόητο είναι από τα

παραπάνω ότι η ελληνική γλώσσα αναδείχτηκε σε κύρια βάση της εννοιολογικής έκφρασης του δυτικού πολιτισμού.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

α) ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Από τη στιγμή που οι γενετικά μεταλλαγμένοι οργανισμοί (ΓΜΟ) απελευθερώνονται στο περιβάλλον, οι κίνδυνοι είναι ιδιαίτερα ανησυχητικοί. Οι ΓΜΟ δεν έχουν φυσικό βιότοπο, αφού δεν εξελίσσονται στη φύση, αλλά σχεδιάζονται στο εργαστήριο. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει πώς θα συμπεριφερθούν στο ανοιχτό περιβάλλον. Από τη στιγμή που θα απελευθερωθούν είναι αδύνατον να ανακληθούν.

Λανθάνει ο συλλογισμός:

Οι ΓΜΟ είναι άκρως επικίνδυνοι (γενική κρίση).

Οι ΓΜΟ δεν έχουν φυσικό βιότοπο και κατ' επέκταση προβλέψιμη συμπεριφορά (ειδική κρίση).

Οι ΓΜΟ όταν απελευθερωθούν, είναι αδύνατον να ανακληθούν (ειδική κρίση).

β) ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Η εικόνα συχνά καλύπτει την παραπληροφόρηση. Από τη στιγμή που παρουσιάζονται τα γεγονότα προκύπτει το συμπέρασμα ότι είναι αληθινά. Η αλήθεια όμως έγκειται στον παραγωγό. Έτσι η εικόνα αντικαθιστά την ίδια την πραγματικότητα. Ας θυμηθούμε τις σκηνές οικολογικής καταστροφής που προβάλλονταν κατά τη διάρκεια του πολέμου στον Περσικό Κόλπο. Λίγο αργότερα η εφημερίδα «EI País» αποκάλυψε ότι οι σκηνές ήταν ασύνδετες με τον πόλεμο. Ας διδασκόμαστε λοιπόν για τα τρωτά του ηλεκτρονικού Τύπου και ας δείχνουμε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον Τύπο, γιατί όπως έλεγαν οι Λατίνοι μόνο «τα γραπτά μένουν» (scripta manent).

Λανθάνει ο συλλογισμός:

Η εικόνα συχνά παραπληροφορεί.

Η εικόνα αντικαθιστά την πραγματικότητα, καθώς την προβάλλει κατασκευασμένη από τον εκάστοτε παραγωγό.

Αρα: Ας δείχνουμε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον Τύπο.

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ: ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ, ΑΛΗΘΕΙΑ, ΟΡΘΟΤΗΤΑ

Έγκυρος + αληθής = ορθός

Έγκυρος + ψευδής = εσφαλμένος

Άκυρος + αληθής = εσφαλμένος

Άκυρος + ψευδής = εσφαλμένος

Αξιολογούμε την αποδεικτική ισχύ των επιχειρημάτων ως προς:

- Την **εγκυρότητα**, δηλ. αν το συμπέρασμα απορρέει με λογική αναγκαιότητα από τις προκείμενες (αν υπάρχει μια άσχετη προκείμενη ή και συμπέρασμα, ο συλλογισμός δεν είναι έγκυρος)

- Την **αλήθεια** των προκειμένων του πχ. πρόκειται για γενικά αποδεκτές θέσεις ή για προσωπικές εκτιμήσεις.
Η εγκυρότητα και η αλήθεια καθιστούν ένα επιχείρημα ορθό.

Απόδειξη: ο συλλογισμός που δίνει ορθό συμπέρασμα

Παράδειγματα

1. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί.

Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος.

Αρα, ο Σωκράτης είναι θνητός. Το επιχείρημα είναι αληθές, γιατί οι προκείμενες και το συμπέρασμα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

2. Όλα τα μέλη του γυμναστικού συλλόγου X γυμνάζονται καθημερινά.

Μερικοί μαθητές του σχολείου μας είναι μέλη του γυμναστικού συλλόγου X.

Αρα, μερικοί μαθητές του σχολείου μας γυμνάζονται καθημερινά.

Το επιχείρημα είναι έγκυρο, είναι σωστό από άποψη καθαρά τυπική, ανταποκρίνεται και στην πραγματικότητα.

Παραλογικοί συλλογισμοί

Τα συλλογιστικά σχήματα που αντιβαίνουν στον ορθό λόγο και δεν έχουν αποδεικτική αξία.

Χαρακτηριστικό τους: εξωτερικές ομοιότητες με τα έγκυρα → επηρεάζουν το δέκτη και τον παραπλανούν.

Παραλογισμοί: Οφείλονται: σε λογικά σφάλματα

Σοφίσματα: Οφείλονται στην πρόθεση εξαπάτησης, στη λογική παγίδα του πομπού προς το δέκτη.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, τα σοφίσματα προκύπτουν είτε «παρά την λέξιν» είτε «έξω της λέξεως». Στην πρώτη περίπτωση (Α) η παράβαση οφείλεται στη χρήση των λέξεων ή φράσεων με διαφορετική σημασία (παραλογισμοί κατά τη μορφή), ενώ στη δεύτερη (Β) η παράβαση οφείλεται στο νόημα των προκείμενων (παραλογισμοί κατά την ύλη).

Α. Παραλογισμοί κατά τη «μορφή»

Σε κατηγορικούς συλλογισμούς: Π.χ.

Μία από τις αριθμητικές πράξεις είναι η διαίρεση.

Η διαίρεση καταστρέφει τους λαούς

Αρα, μία από τις αριθμητικές πράξεις καταστρέφει τους λαούς (υπάρχουν 4 όροι (καθώς η λέξη «διαίρεση» χρησιμοποιείται άλλοτε με κυριολεκτική και άλλοτε με μεταφορική σημασία)

Σε υποθετικούς συλλογισμούς: Π.χ.

Εάν είναι Έλληνας τότε είναι Ευρωπαίος. Είναι Ευρωπαίος. Άρα, είναι Έλληνας.
Εάν είναι Έλληνας τότε είναι Ευρωπαίος. Δεν είναι Έλληνας. Άρα, δεν είναι Ευρωπαίος.

Σε διαζευκτικούς συλλογισμούς. Πχ.

Ένα ουσιαστικό της ελληνικής γλώσσας είναι είτε αρσενικού, είτε ουδέτερου γένους.

Το ουσιαστικό «μητέρα» δεν είναι ούτε αρσενικού γένους

Άρα το ουσιαστικό «μητέρα» είναι ουδέτερου γένους.

B. Παραλογισμοί κατά την ύλη.

Λήψη αιτουμένου. Στους συγκεκριμένους συλλογισμούς οι προκείμενες προτάσεις παρουσιάζονται ως γενικώς αποδεκτές ή αυταπόδεικτες, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες, αλλά βασίζονται στην εμπειρία και στην υποκειμενική θεώρηση του πομπού. Πχ. Αυτός ο σκηνοθέτης επιλέγει εκλεκτούς ήθοποιούς για να πρωταγωνιστήσουν στις ταινίες του. Η Μαρία πρωταγωνιστεί στην τελευταία ταινία του. Άρα, η Μαρία είναι εκλεκτή ηθοποιός

Παρά το συμβεβηκός. Το συμπέρασμα συνάγεται με μια αυθαίρετη γενίκευση του μερικού (ή από προκείμενες με αμφίβολο κύρος, οι οποίες στηρίζονται κυρίως σε συμπτώσεις και προλήψεις). Π.χ. Χθες είχε συννεφιά και έβρεξε. Σήμερα έχει συννεφιά. Άρα, και σήμερα θα βρέξει.

Αγνοια ελέγχου. Το συμπέρασμα συνάγεται από άσχετες προς αυτό προκείμενες, χωρίς κανένα έλεγχο πιθανής λογικής συνάφειας. Π.χ. Ο κατηγορούμενος για κλοπή είναι άξιος σεβασμού και όχι καταδίκης, διότι είναι καλός οικογενειάρχης και υπηρέτησε την πατρίδα του ως στρατιώτης.

Κύκλος ή διαλληλία Αποτελείται από δύο συλλογισμούς όπου η απόδειξη του ενός επιχειρείται μέσα από την απόδειξη του άλλου. Π.χ. Οι έξυπνοι άνθρωποι αντιμετωπίζουν καλύτερα τα προβλήματα. Αντιμετωπίζουν καλύτερα τα προβλήματα, διότι αντιλαμβάνονται σωστά τα πράγματα. Και τα αντιλαμβάνονται σωστά επειδή είναι έξυπνοι.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

1. Όταν βρέχει, υπάρχουν σύννεφα. Τώρα υπάρχουν σύννεφα. Άρα, τώρα βρέχει.
(Ο συλλογισμός δεν είναι ορθός: Η συννεφιά δεν οδηγεί πάντα σε βροχή)
2. (α' προκειμ) Οι άνθρωποι που έχουν πτυχίο ανώτατης παν/κής σχολής είναι υπεύθυνοι επαγγελματίες
(β' προκειμ) Ο υπάλληλος του Δήμου που με εξυπηρέτησε ήταν υπεύθυνος επαγγελματίας

Άρα, ο υπάλληλος αυτός έχει πτυχίο ανώτατης παν/κής σχολής

(Ο συλλογισμός δεν είναι ορθός διότι η α' προκειμ. δεν είναι αληθής: μπορεί ένα εργαζόμενος να είναι υπεύθυνος επαγγελματίας χωρίς να έχει πτυχίο ανώτατης παν/κής σχολής)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

α. Επαγωγικός με γενίκευση

Όταν ο επαγωγικός συλλογισμός αναπτύσσεται με τη μέθοδο της γενίκευσης (το συμπέρασμα αναπτύσσεται ως γενίκευση των προκειμένων) εξετάζουμε αν η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία –τέλεια απαγωγή. Ειδάλλως έχουμε ατελή)

1. Το σώμα α θερμαινόμενο διαστέλλεται. Το σώμα β θερμαινόμενο διαστέλλεται. Το σώμα γ θερμαινόμενο διαστέλλεται.

Τα σώματα α, β, γ είναι μέταλλα. Άρα, όλα τα μέταλλα θερμαινόμενα διαστέλλονται.

Πρόκειται για ασφαλή γενίκευση = η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία, οπότε είναι επιτρεπτή

2. Οι Γάλλοι είναι αγενείς. Στο περσινό μου ταξίδι στο Παρίσι ένας τελωνειακός υπάλληλος μου φέρθηκε αγενέστατα.

Πρόκειται για επισφαλή, βεβιασμένη γενίκευση. Σ' αυτήν στηρίζονται οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα.

3. α' προκείμενη: Στη Μέση Εκπαίδευση η διδασκαλία της Λογοτεχνίας γίνεται με αναχρονιστικές μεθόδους. Στο μάθημα της Ιστορίας τα κεφάλαια για την Τέχνη παραλείπονται ή διδάσκονται συνοπτικά. Τέλος, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις γίνονται χωρίς τη στοιχειώδη προετοιμασία.

β' προκείμενη : Το υπουργείο Παιδείας, δεν παίρνει πρωτοβουλίες για να αναβαθμιστεί ή επαφή του μαθητή με την τέχνη.

Συμπέρασμα : Η Τέχνη στη Μέση Εκπαίδευση παραγκωνίζεται.

Η γενίκευση είναι επιτρεπτή γιατί βασίζεται σε επαρκή στοιχεία.

4. α' προκείμενη: Στην σύγχρονη Ελλάδα ο νομοταγής πολίτης είναι υποχρεωμένος να υπομένει την ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού συστήματος

β' προκείμενη: και την αδιαφορία του κράτους για την υγεία του.

Συμπέρασμα: Στη σύγχρονη Ελλάδα ο νομοταγής πολίτης δεν έχει σχεδόν κανένα δικαίωμα.

Η γενίκευση είναι βεβιασμένη, γιατί στηρίζεται σε δύο μόνο στοιχεία, που δεν αρκούν για να συναχθεί το συμπέρασμα.

β. Επαγωγικός με αίτιο -αποτέλεσμα

Ι. Αίτιο: Ο ανταγωνισμός, ο καταναλωτισμός και το κυνήγι της επιτυχίας αποτελούν τις κυρίαρχες αξίες της σύγχρονης κοινωνίας. (Οι αξίες αυτές επιτείνουν το άγχος των ανθρώπων)

Αποτέλεσμα: Στις αναπτυγμένες κοινωνίες αυξάνονται διαρκώς", εκδηλώσεις άγχους.

Η αιτιώδης σχέση είναι λογική. Άρα το συμπέρασμα είναι πιθανό (έχει αποδεικτική ισχύ)

II Αίτιο: Σήμερα έσπασα έναν καθρέφτη. **Αποτέλεσμα:** Θα με κυνηγάει για εφτά χρόνια η ατυχία. Η αιτιώδης σχέση έχει χρονολογικό χαρακτήρα. Άρα το συμπέρασμα δεν έχει αποδεικτική ισχύ. (λογικό σφάλμα, γιατί ενώ η σχέση αιτίου – αποτελέσματος είναι απλώς χρονολογική, προβάλλεται και ως λογική, γεγονός που οφείλεται στις προλήψεις)

III. . Αίτιο: Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας πάσχει στον τομέα της υλικοτεχνικής υποδομής. Όταν δεν υπάρχει υποδομή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν μπορούν οι φοιτητές να προετοιμαστούν για τις απαιτήσεις της εργασίας εργασίας.

Αποτέλεσμα: Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας δεν αναταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Έχουμε υπεραπλούστευση της σχέσης αιτίου - αποτελέσματος. Μια μερικότερη αιτία προβάλλεται ως η μοναδική.

IV. Για να βράσει το νερό απαιτείται θερμοκρασία 100' C σε κανονικές συνθήκες ατμοσφαιρικής πίεσης.

Η αιτία είναι αναγκαία και επαρκής. Άρα το αποτέλεσμα είναι βέβαιο.

V. Ο ουρανός είναι συννεφιασμένος. Θα βρέξει.

Η αιτία είναι αναγκαία, όχι όμως επαρκής. Άρα το συμπέρασμα είναι πιθανό.

VI. Ζυγίζει εκατόν τριάντα κιλά. Μπορεί να πάθει καρδιακή προσβολή.

Καπνίζει. Θα πάθει καρκίνο των πνευμόνων.

Οι αιτίες είναι επαρκής, όχι όμως αναγκαίες. Άρα το συμπέρασμα είναι πιθανό.

ΤΕΛΕΙΑ ΕΠΑΓΩΓΗ: οδηγεί σε βέβαιο και ασφαλές συμπέρασμα με την παράθεση επαρκών στοιχείων στις προκείμενες

ΑΤΕΛΗΣ ΕΠΑΓΩΓΗ: με άλμα οδηγεί σε ένα συμπέρασμα με επισφαλή και πιθανολογικό χαρακτήρα.

γ. Επαγωγικός με αναλογία

- **Κυριολεκτική:** συγκρίνονται αντικείμενα με βασικές και συχνά εμφανείς ομοιότητες. Χρησιμοποιείται στην πειθώ με επιχειρηματολογία, επίκληση στη λογική.

Π.χ. «Από την αγόρευση ενός μέλους του Αμερικανικού Κογκρέσσου: Αν είχαμε διδαχτεί ένα μάθημα απ' το Βιετνάμ, δε θα έπρεπε να εμπλακούμε στρατιωτικά στην Κεντρική Αμερική ούτε στη Μέση Ανατολή. Και στις δυο αυτές περιπτώσεις,

η παρουσία μας εκεί είναι ανεπιθύμητη και ο λαός μας αντιδρά στη στρατιωτική επέμβαση της χώρας μας...»

- **Μεταφορική:** συγκρίνονται τελείως διαφορετικά αντικείμενα και αποκαλύπτονται απροσδόκητες αναλογίες μεταξύ τους. Χρησιμοποιείται για διασαφήνιση ή επεξήγηση αλλά και στην πειθώ με επίκληση στο συναίσθημα. Όταν η μεταφορική αναλογία χρησιμοποιείται ως μέσο πειθούς, μας οδηγεί σε λογικό σφάλμα.

Π.χ. «Το ποδόσφαιρο είναι σαν τη ζωή. Διδάσκει στα παιδιά τη συνεργασία, την υπευθυνότητα και την επίμονη προσπάθεια μέχρι την τελική νίκη. Αυτά τα μαθήματα μας δίνει και η ζωή. Γι' αυτό προτείνω να διδάσκεται το ποδόσφαιρο υποχρεωτικά στο σχολείο».

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ

Με γενίκευση	Με αίτιο -αποτέλεσμα	Με αναλογία
Τέλεια επαγωγή, εφόσον η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή αριθμό στοιχείων	Τέλεια επαγωγή, εφόσον η αιτία είναι αναγκαία και επαρκής	Τέλεια επαγωγή, εφόσον οι ομοιότητες είναι επαρκείς σε αριθμό και σχετικές με το θέμα
Ατελής επαγωγή, εφόσον στηρίζεται σε ανεπαρκή αριθμό στοιχείων	Ατελής επαγωγή, εφόσον η αιτία είναι ένα από τα δύο ή τίποτε από τα δύο	Ατελής επαγωγή, εφόσον οι ομοιότητες δεν είναι επαρκείς σε αριθμό και σχετικές με το θέμα

Παραδείγματα αξιολόγησης συλλογισμών

1.-Ο Γιάννης-είναι πολύ ευγενικός.- Ο Γιάννης είναι Έλληνας. Αρα, **όλοι** οι Έλληνες είναι πολύ ευγενικοί.

Αξιολόγηση: Επαγωγικός συλλογισμός **με γενίκευση, ατελής** επαγωγή (η γενίκευση είναι βεβιασμένη και μας οδηγεί με λογικό άλμα σε συμπέρασμα μη ασφαλές).

2. Στη χώρα α παρατηρούνται συχνά χαμηλές θερμοκρασίες. Στη χώρα β παρατηρούνται συχνά χαμηλές θερμοκρασίες. Στη χώρα γ παρατηρούνται συχνά χαμηλές θερμοκρασίες. Οι χώρες α, β, γ, ... είναι οι χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου. Αρα, στις χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου παρατηρούνται συχνά χαμηλές θερμοκρασίες.

Αξιολόγηση: Επαγωγικός συλλογισμός **με γενίκευση, τέλεια** επαγωγή (η γενίκευση μας οδηγεί σε ασφαλές συμπέρασμα).

3. Όλα τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας οφείλονται αποκλειστικά στη χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας.

Αξιολόγηση: Επαγωγικός συλλογισμός με **αίτιο και αποτέλεσμα, ατελής**

επαγωγή. Μια ειδικότερη αιτία, η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας, παρουσιάζεται ως η κύρια και μοναδική αιτία όλων των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας (υπεραπλούστευση της σχέσης αιτίου- αποτελέσματος).

4. Η χρήση ναρκωτικών οδηγεί στο θάνατο.

Αξιολόγηση: Επαγωγικός συλλογισμός με **αίτιο και αποτέλεσμα, ατελής**

επαγωγή. Στο παράδειγμα, η αιτία (η χρήση ναρκωτικών) είναι δυνατό να οδηγήσει στο θάνατο, είναι επαρκής αλλά όχι αναγκαία συνθήκη.

5. Κάνει πολύ κρύο, θα χιονίσει. Αιτιο –αποτέλεσμα, Ατελής: Το κρύο δεν αρκεί για να χιονίσει (είναι όμως αναγκαίο)

ΚΙ ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

1. Ο χρυσός είναι πολύτιμο μέταλλο
Η σιωπή είναι χρυσός
Αρα, η σιωπή είναι πολύτιμο μέταλλο
(Παραλογικός συλλογισμός, διότι ο μέσος όρος του «χρυσός» χρησιμοποιείται στην α προκειμ. με κυριολεκτική και στη β' προκειμ. με μεταφορική σημασία)
2. Ο, τι λέγεις διέρχεται δια του στόματός σου
«Αμαξα» λέγεις
Αρα, άμαξα διέρχεται δια του στόματός σου.
(Διφορούμενη σημασία του «ο, τι λέγεις»)
3. Η θάλασσα είναι νερό.
Το νερό σταματά τη δίψα.
Αρα, η θάλασσα σταματά τη δίψα.
(Το επιχείρημα δεν είναι ορθό, γιατί, αν και έγκυρο, δεν ανταποκρίνεται στα δεδομένα της πραγματικότητας :το νερό της θάλασσας δε σταματά τη δίψα)
4. Όσοι λαοί κατοικούν σε φτωχά εδάφη είναι καταδικασμένοι σε μόνιμη πείνα
Οι Έλληνες κατοικούν ανέκαθεν σε φτωχά εδάφη
Αρα, οι Έλληνες είναι καταδικασμένοι σε πείνα (!) αξιολογήστε το συλλογισμό.
5. Στη φύση τα ισχυρότερα όντα επικρατούν των ασθενέστερων
Οι ανθρώπινες κοινωνίες αποτελούν τμήμα της φύσης.
Αρα, και στις ανθρώπινες κοινωνίες πρέπει να επικρατούν οι ισχυροί.
(Οι ανθρώπινες κοινωνίες όμως δεν στηρίζουν τη λειτουργία τους σε φυσικούς αλλά σε γραπτούς και ηθικούς νόμους. Κριτήριο για την αξιολόγηση των ανθρώπων δεν είναι η φυσική-σωματική δύναμη, αλλά η πνευματική και ηθική τους υποσταση. Η δεύτερη προκειμένη, λοιπόν, δεν είναι αληθής. Το επιχείρημα είναι έγκυρο, αλλά όχι ορθό).
1. «Ο ρόλος του ισχυρότερου είναι να στοχεύει πάντα στην κυριαρχία επί του αδύναμου κι όχι να αφομοιώνεται απ' αυτόν, θυσιάζοντας έτσι άσκοπα τη δική

του υπεροχής. Κάθε φυλή οφείλει να διατηρεί και να προστατεύει την καθαρότητά της: η αλεπού είναι πάντα μια αλεπού, η χήνα μια χήνα, η τίγρης μια τίγρης».

Χίτλερ

(Στο παραπάνω απόσπασμα, για να δημιουργηθεί στο λαό η αίσθηση της φυλετικής και εθνικής υπεροχής χρησιμοποιείται η **μεταφορική αναλογία**: συγκρίνονται οι διαφορές των ζώων μ' αυτές των ανθρώπων. Παρουσιάζεται καταχρηστικά ως λογικό επιχείρημα και πρόκειται για **σόφισμα** με στόχο την **εξαπάτηση του λαού, τη χειραγώγησή του μέσω της παραπλάνησης**).

7. «Θέλω μια νεολαία απότομη και σκληρή...Πρέπει να υπομένει τον πόνο. Δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτήν κανένα ίχνος αδυναμίας ή τρυφερότητας. Το ελεύθερο και υπέροχο αγρίμι πρέπει να ξαναλάμψει στα μάτια της. Δυνατή και όμορφη, έτσι ονειρεύομαι τη νεολαία μου...Θέλω να δημιουργήσω μια αθλητική νεολαία...Έτσι θα έχω μπροστά μου τον καθαρό και ευγενικό καρπό της φύσης».Χίτλερ

(Στο παραπάνω απόσπασμα η αντοχή στον πόνο ταυτίζεται με την παντελή έλλειψη τρυφερότητας, δηλαδή την κοινωνική αναλγησία, την έλλειψη ανθρωπιάς. Η νεολαία συγκρίνεται με αγρίμι (**μεταφορική αναλογία-σόφισμα**). Η έννοια και η αξία του αθλητισμού **παραποιείται**, αφού ταυτίζεται με τη σκληρότητα· το ίδιο και η ευγένεια, ο εξευγενισμός του ανθρώπου).

ΠΗΓΕΣ :

-Διαδικτυακή αναζήτηση

-Ν. Σταθόπουλος, *Εκφραση έκθεση Ι Πειθώ, Γ Λυκείου εκδ. Σαββάλας 2007*

- Αρης Γιαβρής, Θεόδωρος Στουφής, *Οδηγός για την Έκφραση Έκθεση Γ' Λυκείου εκδ. Κέδρος*

Επίσης ευχαριστίες αποδίδονται και στον συνάδελφο φιλόλογο κ. Γ. Θώδη για το υλικό που διέθεσε.

ΠΕΙΘΩ – ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Η διαφορά της προπαγάνδας από την πειθώ: η προπαγάνδα υποκινείται από ιδιοτελείς προθέσεις και βασίζεται στη χρήση αθέμιτων μέσων, όπως τα σοφίσματα, οι συναισθηματικές τεχνικές, η παραποίηση της αλήθειας, η διάδοση ψευδών ή παραπλανητικών στοιχείων κτλ.

Συνήθη αθέμιτα μέσα παραπλάνησης είναι όταν:

- 1-η επίκληση στη λογική στηρίζεται σε ελλιπή τεκμήρια ή μη ορθά επιχειρήματα
- 2- η επίκληση στο ήθος του πομπού προβάλλει ψεύτικες ιδιότητες του πομπού

3- η επίκληση στο συναίσθημα προβάλλει υπερβολικές συναισθηματικές καταστάσεις

4- η επίκληση στην αυθεντία χρησιμοποιείται προβάλλοντας τη γνώμη μη ειδικών ή όταν παραποιεί τα λόγια των ειδικών

5-η επίθεση στο ήθος του αντιπάλου εκτρέπεται σε συκοφαντία ή παραβιάζεται η ιδιωτική του ζωή.

Επίσης όταν οι περιπτώσεις 2,3,4,5 χρησιμοποιούνται καταχρηστικά προκειμένου να αναπληρώσουν ελλείποντα λογικά επιχειρήματα (περίπτωση 1)

II ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

- Ποιητική γλώσσα (εικόνες, σχήματα λόγου, μεταφορές, συγκινησιακή χρήση της γλώσσας)
- Περιγραφή (προσώπων, φύσης κ.λπ.)
- Αφήγηση (γεγονότων)
- Χιούμορ
- Ειρωνεία
- Ρητορικά ερωτήματα

III ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

- αυτοπροβολή, θετικοί χαρακτηρισμοί
- σε α' πρόσωπο, ενικό ή πληθυντικό

IV ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

- αρνητικοί χαρακτηρισμοί που αναφέρονται στην προσωπικότητα, το ήθος, τη δημόσια ή ιδιωτική ζωή του αντιπάλου

V ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΑ

ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

- αναφορά σε ειδικούς, μεγάλες μορφές της ιστορίας, της επιστήμης

Η ΠΕΙΘΩ:
α. στη διαφήμιση
β. στο δικανικό λόγο
γ. στον πολιτικό λόγο
δ. στον επιστημονικό λόγο

α. ΣΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Τρόποι και μέσα πειθούς

- Αναλυτική περιγραφή των ιδιοτήτων ενός προϊόντος
- Συνειρμός ιδεών

- Επίκληση στη λογική
- Επίκληση στο συναίσθημα
- Επίκληση στην αυθεντία (ειδικός – δημοφιλές πρόσωπο)
- Λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός

Χαρακτηριστικά διαφημιστικού λόγου

- Δεκτικός πληθωρισμός (επιθέτων, επιρρημάτων κ.λπ.)
- Υπερβολή
- Επιτήδευση
- Λογοπαίγνια
- Σλόγκαν και συνθήματα
- Ασάφεια - ακυρολεξία

γ. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΛΟΓΟ

Τρόποι και μέσα πειθούς

- Η θεμιτή στρατηγική της πειθούς
- Η αθέμιτη στρατηγική της προπαγάνδας

Χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου

- Δεκτικός πληθωρισμός, κατάχρηση συνωνύμων/ονοματικών προτάσεων
- Βεβαιωτική / θαυμαστική έκφραση/ακατάληπτος , σύνθετος λόγος
- Δεοντολογική διατύπωση(πρέπει , οφείλει κλπ.)
- Ρητορεία, έντονη συναισθηματική φόρτιση
- Εκφοβιστικός / παραπειστικός λόγος (προπαγάνδα)

δ. ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΛΟΓΟ

- Επίκληση στη λογική με επιχειρήματα και τεκμήρια
- Επίκληση στην αυθεντία με παραπομπές σε βιβλιογραφία και σε απόψεις ειδικών

Χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου

- Αντικειμενικότητα
- Παραπομπές σε βιβλιογραφία, γνώμες ειδικών
- Απρόσωπο ύφος
- Αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- Ειδικό λεξιλόγιο / ορολογία κάθε επιστήμης
- Ακρίβεια στη διατύπωση και λογική αλληλουχία
- Αποδεικτική μέθοδος
- Περιγραφή
- Ερμηνευτικός χαρακτήρας

Β. ΔΟΚΙΜΙΟ – ΑΡΘΡΟ – ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΕΙΔΗ
--

Ι. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ

1. Πρόθεση του συντάκτη είναι να πληροφορήσει και να πείσει,

2. Λειτουργία γλώσσας - Αναφορική (κυριολεξία)
3. Ύφος λόγου - Πληροφοριακό, σοβαρό.
4. Τρόπος πειθούς - Επίκληση στη λογική του δέκτη.
5. Μέσα πειθούς ~ Επιχειρήματα και τεκμήρια
8. Δομή - Λογική / Αυστηρή. (Διατύπωση θέματος προλογικά, ανάλυση του στο κύριο μέρος, συμπέρασμα ή επανέκθεση θέσης στον επίλογο).

II. ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ

- 1, Πρόθεση του συντάκτη είναι να προβληματίσει και να τέρψει
- 2, Λειτουργία γλώσσας - Ποιητική (μεταφορά)
- 3, Ύφος λόγου - Στοχαστικό, γλαφυρό.
- 4, Τρόπος πειθούς - Επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη.
- 5, Μέσα πειθούς - Περιγραφή, αφήγηση, χιούμορ, ειρωνεία.
- 6, Δομή - Χαλαρή, συχνά συνειρμική (απουσιάζει ένα καθαρό διάγραμμα), ο συγγραφέας περιηγείται ελεύθερα στο χώρο των ιδεών.

III ΑΡΘΡΟ

- α) Το άρθρο είναι ένα δημοσιογραφικό συνήθως κείμενο που δημοσιεύεται σε εφημερίδες ή περιοδικά (ποικίλης ύλης ή ειδικά). Το κύριο άρθρο δημοσιεύεται στην πρώτη σελίδα, και αναφέρεται στο σημαντικότερο γεγονός της ημέρας, Εκτος από το κύριο άρθρο δημοσιεύονται στον Τύπο και άλλα άρθρα ποικίλου περιεχομένου (οικονομικού, κοινωνικού, πολιτικού),
- β) Έχει επικαιρικό χαρακτήρα, διαπραγματεύεται, δηλαδή, ένα θέμα της επικαιρότητας.
- γ) Περιέχει σχόλια του δημοσιογράφου για το θέμα, αφού έχει ερμηνευτικό χαρακτήρα.
- δ) Έχει σχετικά μικρή έκταση.
- ε) Η λειτουργία της γλώσσας είναι κυριολεκτική / αναφορική, καθώς στο άρθρο παρατίθενται γεγονότα και κρίσεις γι' αυτά.
- στ) Διακριτικό στοιχείο του άρθρου είναι ο τίτλος του.

IV ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ

- α] Δημοσιεύεται σε εφημερίδα σε ορισμένη θέση και χωρίζεται συνήθως από την υπόλοιπη ύλη με ολοσέλιδη ή μικρή γραμμή.
- β] Ο επιφυλλιδογράφος μπορεί να ξεκινήσει από ένα επίκαιρο θέμα (κοινό στοιχείο με άρθρο), αλλά δεν μένει προσκολλημένος στο επίκαιρο. Προχωρεί σε παρατηρήσεις και σκέψεις διαχρονικού χαρακτήρα και γενικότερου ενδιαφέροντος (αυτό δεν το κάνει ο αρθρογράφος;).
- γ] Τα όρια ανάμεσα στο άρθρο, το δοκίμιο και την επιφυλλίδα δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτα. Πχ. επισημαίνεται στο λεξικό του Μ. Τριανταφυλλίδη, ότι είναι «κείμενο δοκιμιακού χαρακτήρα» (άρα η επιφυλλίδα είναι πιο κοντά στο δοκίμιο απ' ότι το άρθρο). Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με άλλα λεξικά, π.χ. Ελευθερουδάκη, «η επιφυλλίδα ορίζεται ως «άρθρο δημοσιευμένο στο κάτω άκρο της εφημερίδας που χωρίζεται από την υπόλοιπη ύλη με οριζόντια γραμμή».

ΟΜΩΣ : Για την απάντηση μας μπορούμε κατά περίπτωση να χρησιμοποιήσουμε τα παρακάτω: 1] την πιθανή πληροφορία ότι έχει δημοσιευτεί σε εφημερίδα σε συνδυασμό με το θέμα που (... κατά κανόνα) δεν θα έχει ειδησεογραφικό χαρακτήρα 2] το θέμα, που θα το ονομάσουμε χαρακτηρίζοντας το π.χ. φιλολογικό, επιστημονικό, καλλιτεχνικό, κοινωνικό κ.τλ. 3] την πληροφορία (αν υπάρχει) για το συγγραφέα, που δεν θα είναι δημοσιογράφος αλλά ειδικός για το εν λόγω θέμα (π.χ. κριτικός, λογοτέχνης, φιλόλογος, οικονομολόγος κ.λπ.)

4] Στοιχεία από το κείμενο τα οποία να αποδεικνύουν το διαχρονικό χαρακτήρα του θέματος (ακόμα κι αν αφορμάται από ένα επίκαιρο θέμα ή πρόβλημα)

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ: επιφυλλίδα είναι μια ειδική ονομασία για κάποια κείμενα δοκιμακού χαρακτήρα (συνήθως μικρά) που δημοσιεύονται σε συγκεκριμένη θέση της 1ης, συνήθως, σελίδας των εφημερίδων, τα οποία δεν έχουν ευδιάκριτες διαφορές από ένα κοινό άρθρο ή από το δοκίμιο.

Γ. ΣΥΝΟΧΗ- ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ- ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

I Συνοχή

Ένα κείμενο χαρακτηρίζεται από ΣΥΝΟΧΗ, όταν τα νοήματα του συνδέονται με κατάλληλους τρόπους, ώστε να παρακολουθεί ευκολότερα ο αναγνώστης τη μετάβαση από τη μια ιδέα στην άλλη.

Οι τρόποι αυτοί είναι:

1. Η χρήση των κατάλληλων **διαρθρωτικών λέξεων και φράσεων**.
2. Η χρήση **αντωνυμιών** που παραπέμπουν σε προηγούμενα νοήματα.
3. Η χρήση **συνώνυμων και υπερώνυμων** λέξεων.
4. **Η επανάληψη** λέξεων.
5. Η οργάνωση του λόγου στον **άξονα του χώρου και του χρόνου**.
6. **Η διατήρηση ενιαίου ύφους** σε όλη την έκταση του κειμένου.

II Διαρθρωτικές λέξεις /φράσεις

Μέσω των διαρθρωτικών λέξεων –φράσεων εξασφαλίζονται οι λογικοί δεσμοί (οι νοηματικές σχέσεις) που συνέχουν μεταξύ τους τις προτάσεις, τις περιόδους, τις παραγράφους και το ευρύτερο κείμενο. Πιο συγκεκριμένα, οι σημαντικότερες απ' τις νοηματικές σχέσεις και οι αντίστοιχες διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις είναι :

αντίθεση / εναντίωση: αλλά, όμως, ωστόσο, ενώ, από την άλλη πλευρά, αντίθετα, παρά, μολαταύτα, στον αντίποδα, πέρα από αυτά όμως, αν και, μόνο που, εντούτοις, παρ* όλα αυτά, ακόμη κι αν, και όμως, μολονότι, παρ' όλο που, από τη μια - από την άλλη, απεναντίας, δε συμβαίνει όμωςτο ίδιο κτλ.

αιτιολόγηση: επειδή, γιατί, διότι, αφού, μια που, που (ιγιατί), καθώς, εξαιτίας, ένας ακόμα λόγος είναι, το φαινόμενο οφείλεται κτλ.

αποτέλεσμα: ώστε, που (:ώστε), να, έτσι που, λοιπόν, οπότε, συνεπώς, αποτέλεσμα / απόρροια / απότοκο όλων αυτών, και γΓ αυτό, ως επακόλουθο, αναπόφευκτα, αναγκαστικά κτλ.

γενίκευση: γενικά, τις περισσότερες φορές, ευρύτερα κτλ.

διαχωρισμός: ή, είτε - είτε, μπορεί να - μπορεί να κτλ.

διευκρίνιση: λόγου'χάρη, για παράδειγμα κτλ.

διασαφήνιση/επεξήγηση: δηλαδή, αυτό σημαίνει, ειδικότερα, με άλλα λόγια, (πιο) συγκεκριμένα, υπό αυτή την έννοια κτλ.

δισταγμός/φόβος/απορία: μήπως, μη (ν), άραγε κτλ.

έμφαση: το σημαντικότερο απ' όλα, το κυριότερο, είναι αξιοσημείωτο πως, αξίζει να σημειωθεί πως, εκείνο που προέχει, πρέπει να τονιστεί ότι, αξιοπρόσεχτο είναι πως, ιδιαίτερα σημαντικό είναι πως κτλ.

επιβεβαίωση/συμφωνία /αποδοχή: ασφαλώς, βεβαίως, σίγουρα, πράγματι, αναμφίβολα, αναμφισβήτητα, δε χωρεί αμφιβολία / αμφισβήτηση, είναι κοινά παραδεκτό κτλ.

ομοιότητα/αναλογία: όπως, σαν, ομοίως, ανάλογα, το ίδιο ισχύει, κάτι ανάλογο συμβαίνει και, μοιάζει με, παρουσιάζει κοινά στοιχεία, αυτό θυμίζει κτλ.

όρος/προϋπόθεση: αν, εκτός αν, εφόσον, με τον όρο, με την προϋπόθεση, σε περίπτωση που κτλ.

προσθήκη: ακόμα, επίσης, επιπλέον, πρόσθετα, εκτός από αυτό κτλ.

σύγκριση: παρά, απ' όσο, απ' ό,τι, συγκριτικά, σε σχέση κτλ.

σκοπός: για να, να (:για να), με σκοπό /στόχο /επιδίωξη, προκειμένου να κτλ.

συμπέρασμα: ώστε, λοιπόν, άρα, επομένως, τελικά, συνεπώς, συνάγεται το συμπέρασμα, ανακεφαλαιώνοντας, επιλογικά, συμπερασματικά κτλ.

ταξινόμηση /διαίρεση: αφενός - αφετέρου, απ' τη μια - απ' την άλλη κτλ.

χρονική σχέση /σειρά: όταν, αφού, καθώς, όποτε, μόλις, έως ότου, πριν από, κάθε φορά που, αρχικά, στη συνέχεια, πρώτα, ύστερα, μετά από λίγο, την ίδια στιγμή, ταυτόχρονα, παράλληλα κτλ.

III Συνεκτικότητα

ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ χαρακτηρίζει ένα κείμενο, όταν τα επιμέρους νοήματα του συσχετίζονται τόσο στενά, ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη ανάγνωση του και η μετάβαση από το ένα νόημα στο άλλο, ακόμη και όταν δεν υπάρχουν διαρθρωτικές λέξεις-φράσεις. Αποτελεί την εσωτερική σύνδεση των νοημάτων σε επίπεδο περιεχομένου, όπου ελέγχουμε τις νοηματικές σχέσεις:

- Αιτίου-αποτελέσματος
- Ανάλυσης επεξήγησης αποσαφήνισης
- Πρόσθεσης συμπλήρωσης
- Προϋπόθεσης
- Σύγκρισης-αντίθεσης εναντίωσης
- Χρόνου
- Συμπεράσματος
- Αιτιολόγησης
- Γενίκευσης
- Έμφασης
- Ταξινόμησης-διαίρεσης

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Πώς διασφαλίζεται η συνοχή των νοημάτων στην επόμενη παράγραφο;

Επειδή από πολλούς συγγέεται ο πολιτισμός με την κουλτούρα και πολλοί εκλαμβάνουν ως πολιτισμικό αγαθό το είδος της κουλτούρας που πουλάει, είναι καλό να μην μπερδεύονται οι έννοιες μεταξύ τους. Πολιτισμός είναι κυρίως ο κόσμος του στοχασμού, της παιδείας, της σκέψης, των εννοιών, των ιδεών, της γνώσης, της αρετής και του πνεύματος. Είναι ακόμη το σύνολο των αξιών, των θεσμών και των παραδόσεων ενός λαού. Αλλά, ενώ επί χιλιάδες χρόνια πολιτισμός ήταν και το να υπαγορεύουν οι μεγαλύτεροι στους νεότερους τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της κοινωνίας στην οποία ζούσαν, στον 20ό αιώνα και μέσα στους κανόνες της «μόδας» κουλτούρα θεωρείται η προσομοίωση, η πρόσμειξη και η συγχώνευση πολιτισμών. Και επειδή αυτό συμβαίνει σε μεγάλη κλίμακα, με αποτέλεσμα οι «μικρότεροι» πολιτισμοί να επηρεάζονται απέξω και να μιμούνται «μεγαλύτερους» πολιτισμούς, σήμερα στην Ελλάδα η ελληνικότητα είναι πολύ δύσκολο να καθοριστεί αντικειμενικά.

Απάντηση:

Η συνοχή των νοημάτων στην παράγραφο εξασφαλίζεται με ποικίλους τρόπους. Αρχικά, με την χρήση διαρθρωτικών λέξεων, όπως: επειδή (δηλώνει αιτιολόγηση), αλλά, ενώ (δηλώνουν αντίθεση), με αποτέλεσμα (δηλώνει αποτέλεσμα). Εξασφαλίζεται, ακόμη, με την επανάληψη των κύριων όρων «πολιτισμός» και «κουλτούρα», στους οποίους αναφέρεται η παράγραφος, καθώς και ομόρριζών τους (π.χ. πολιτισμικό αγαθό). Ακόμη, η αντωνυμία «αυτό» (στην τελευταία περίοδο της παραγράφου) παραπέμπει στο αμέσως προηγούμενο νόημα «προσομοίωση, πρόσμειξη και συγχώνευση πολιτισμών». Τέλος, παρατηρούμε ότι το ύφος διατηρείται ενιαίο σε όλη την έκταση της παραγράφου.

2. Ποια νοηματική σχέση διαπιστώνετε μεταξύ των δύο επόμενων παραγράφων;

Η εμμονή όμως στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή του καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυμένο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και του κράτους πρόνοιας, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός, και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος, δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον.

Η αισιοδοξία για την πορεία του κόσμου κατά την τρίτη χιλιετία μπορεί να προκύψει από τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης. Το παλιό μοντέλο που ισχύει ακόμη στην Ελλάδα και το οποίο στηρίζεται σε ποσοτικά κριτήρια (συσσώρευση γνώσεων στο παραδοσιακό γνωσιοκεντρικό σχολείο) πρέπει να αντικατασταθεί από ποιοτικά κριτήρια.

Απάντηση:

Μεταξύ των δύο παραγράφων υπάρχει σχέση **αντίθεσης**. Αυτή εκφράζεται με τη χρήση αντιθετικών όρων. Στην πρώτη παράγραφο, ο συγγραφέας αναφέρεται στα σύγχρονα προβλήματα που προκαλούν ανησυχία, ενώ στη δεύτερη παρουσιάζει την αναμόρφωση της εκπαίδευσης ως αισιόδοξη προοπτική για το μέλλον.

Δ. ΕΙΔΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

Σελ. σχ. Βιβλίου 285-287

Επίσης προσοχή :

ΟΡΙΣΜΟΣ: πχ. οριστέα έννοια(γλώσσα), γένος (κώδικας σημείων) , ειδοποιός διαφορά (μορφής γλωσσικής)

Αναλυτικός ορισμός= ο ορισμός που παριστάνει την ουσία μιας έννοιας εκθέτοντας τα γνωρίσματα που περιέχονται στην έννοια αυτή.

Συνθετικός ορισμός= λέγεται ο ορισμός όταν περιγράφεται η διαδικασία της γένεσης μιας έννοιας.

ΔΙΑΙΡΕΣΗ πχ. Διαιρετέα έννοια (γένος) πολιτεύματα Διαιρετική βάση κριτήριο (ποιοι ασκούν την εξουσία :βασιλιάς, ολίγοι, τύραννος, λαός)

Μέλη διαίρεσης βασιλεία, ολιγαρχία

Ε. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΣΤΙΞΗΣ

Συντακτικά

τελεία

άνω τελεία

διπλή τελεία

κόμμα

παύλα

διπλή παύλα

παρενθέσεις

αγκύλες

Σχολιαστικά

θαυμαστικό

ερωτηματικό

αποσιωπητικά

εισαγωγικά

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ-ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΗΣ

Τελεία (.)

Χρησιμοποιείται για να δηλώσει:

- το τέλος περιόδου
- σύντμηση λέξεων
- συντομογραφίες

Άνω τελεία (·)

Σημειώνεται για να δηλώσει:

- το τέλος ημιπεριόδου

Η ημιπερίοδος έχει μεν νοηματική αυτοτέλεια, όχι όμως και ολοκληρωμένο νόημα. Για να ολοκληρωθεί, είναι απαραίτητο και το τμήμα του λόγου που ακολουθεί.

Διπλή τελεία (:)

Χρησιμοποιείται για:

- να εισαγάγει παράθεμα
- να εισαγάγει κατάλογο στοιχείων
- να εισαγάγει γνωμικό, παροιμία κ.τ.λ.
- να συνδέσει προτάσεις από τις οποίες η δεύτερη επεξηγεί την πρώτη ή είναι αποτέλεσμα της πρώτης
- να γίνει διάκριση μεταξύ θέματος και σχολίου σε κείμενα επιγραμματικού χαρακτήρα

Κόμμα (,)

Είναι ίσως το συχνότερο σημείο στίξης και χρησιμοποιείται:

- σε ασύνδετο σχήμα
- στην αρχή και το τέλος παρενθετικής πρότασης
- πριν και μετά την κλητική προσφώνηση
- στην παράθεση και την επεξήγηση
- στις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις εκτός από τις ειδικές, τις ενδοιαστικές, τις πλάγιες ερωτηματικές και τις βουλητικές (όταν όμως αυτές χρησιμοποιούνται ως επεξηγήσεις, τότε το κόμμα μπορεί να σημειωθεί)

Παύλα (-)

Χρησιμοποιείται για να δηλώσει:

- την εναλλαγή προσώπων στο διάλογο
- το διάστημα μεταξύ δυο ορίων
- την ένωση στοιχείων
- τη διάζευξη

Διπλή παύλα (- -)

Χρησιμοποιείται για:

- την οριοθέτηση παρενθετικών σχολίων

Τα σχόλια αυτά είναι επεξηγηματικά ή συμπληρωματικά και θεωρούνται αρκετά χρήσιμα ώστε να συμπεριλαμβάνονται στα γραφόμενα.

Παρενθέσεις () και Αγκύλες ([] { } < >)

Σημειώνονται για να συμπεριλάβουν:

- παραπομπές
- πηγές παραθεμάτων
- επεξηγηματικά στοιχεία

- σχόλιο που επεξηγεί ή συμπληρώνει αλλά είναι επουσιώδες

Η ΣΤΙΞΗ ΩΣ ΣΧΟΛΙΟ

Θαυμαστικό (!)

Ως σχόλιο χρησιμοποιείται γενικά για να δώσει έμφαση στο συναίσθημα. Ειδικότερα, για να δηλώσει:

- θαυμασμό
- έκπληξη
- ειρωνεία
- απορία
- αμφισβήτηση
- αποφασιστικότητα
- ανησυχία
- για να υπογραμμιστεί η εντύπωση από κάτι απίστευτο αλλά και αμφιβολία, υπερβολή, πάθος, φόβο, πόνο, χαρά, ελπίδα, κ.ά.

Παραδείγματα:

α) *θαυμασμός*: Εξαιρετική η ερμηνεία του ρόλου!

β) *έκπληξη*: Κανένας υπεύθυνος δε σκέφτηκε ότι τέτοιες παραγωγικές δραστηριότητες θα προκαλέσουν προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον!

Όταν το θαυμαστικό βρίσκεται εντός παρενθέσεων στο εσωτερικό της πρότασης, δηλώνει έκπληξη σε σχέση με ένα από τα στοιχεία του μηνύματος.

Οι αποφάσεις λήφθηκαν δια βοής (!) στο Συνέδριο του κόμματος.

γ) *ειρωνεία*: Φαίνεται πως κανένας Γερμανός πολίτης δε γνώριζε την ύπαρξη στρατοπέδων συγκέντρωσης !

Σπουδαίος πολιτικός !!!

δ) *απορία*: Τι παράξενη συμπεριφορά!

ε) *αμφισβήτηση*: Πιστεύεις κι εσύ τέτοια πράγματα!

στ) *αποφασιστικότητα*: Θέλω γράμματα! Αποκρίθηκε ο μικρός αυθόρμητα, μηχανικά, χωρίς να σκεφτεί τι έλεγε με το ίδιο πάντα αφαιρεμένο και παράξενο ύφος*.

ζ) *ανησυχία*: Από την εκπομπή ρύπων όμως, κινδυνεύουν και οι υπαίθριες αρχαιότητες!

η) *για να υπογραμμιστεί η εντύπωση από κάτι απίστευτο* : Και όμως, ο πολίτης συχνά, εκλαμβάνει ως αληθινό το ψευδές, όταν αυτό προβάλλεται ως τέτοιο από τα ΜΜΕ!

Με την απλή συντακτική του χρήση το θαυμαστικό σημειώνεται:

- ύστερα από επιφωνήματα ή επιφωνηματικές φράσεις
- σε προστακτικές

Ερωτηματικό (;)

Ως σχόλιο, μπορεί να δηλώνει:

- προβληματισμό
- προτροπή
- ειρωνεία
- αμφισβήτηση της αξιοπιστίας μιας θέσης
- αμφιβολία
- διατύπωση ρητορικής ερώτησης (ερώτησης δηλαδή της οποίας η απάντηση είναι αυτονόητη)
- πρόθεση του γράφοντος να αφυπνίσει τον αναγνώστη αλλά και για να δείξει απειλή, να προκαλέσει το ενδιαφέρον, να δώσει παραστατικότητα.

Παραδείγματα:

- α) προβληματισμό: Γιατί άραγε επιλέχτηκε μια εικόνα ως αφόρμηση και όχι ένα κείμενο;
- β) προτροπή: Δεν πρέπει οι νέοι να συμμετέχουν ενεργητικά στις κοινωνικές διαδικασίες;
- γ) ειρωνεία: Τέτοια ανασφάλεια νιώθουμε πια ως εθνικό σύνολο;
- δ) αμφισβήτηση της αξιοπιστίας μιας θέσης: Είναι παιχνίδι η ζωή;
- ε) αμφιβολία: Ο κατάλληλος(;) άνθρωπος στην κατάλληλη θέση.

Όταν το ερωτηματικό βρίσκεται εντός παρενθέσεων στο εσωτερικό της πρότασης, δηλώνει αμφιβολία / αμφισβήτηση σε σχέση με ένα από τα στοιχεία του μηνύματος.
 στ) διατύπωση ρητορικής ερώτησης: Δεν έχει πια αποδείξει η ζωή πώς η τεχνολογία έχει το πρόσωπο του Ιανού;

ζ) πρόθεση του γράφοντος να αφυπνίσει τον αναγνώστη: Δεν είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε ότι η βλάβη στο φυσικό περιβάλλον είναι παράλληλα και ηθική βλάβη;

Αποσιωπητικά (...)

Ως σχόλιο ο γράφων τα χρησιμοποιεί για να δηλώσει:

- κάποιο υπονοούμενο το οποίο πρέπει να συμπεράνει ο αναγνώστης
- στιγμιαία παύση της ανάγνωσης πριν από ένα στοιχείο του μηνύματος στο οποίο πρέπει ο αναγνώστης να εστιάσει την προσοχή του
- συγκίνηση
- ντροπή
- δισταγμό
- απειλή
- προβληματισμό

Παραδείγματα:

- α) κάποιον υπονοούμενο το οποίο πρέπει να συμπεράνει ο αναγνώστης: Παρά τα όσα είχαν ανακοινωθεί, ο υπουργός δεν παραβρέθηκε στη συνάντηση των συνδικαλιστών...
- β) στιγμιαία παύση της ανάγνωσης πριν από ένα στοιχείο του μηνύματος στο οποίο πρέπει ο αναγνώστης να εστιάσει την προσοχή του: Γλώσσα είναι...ολόκληρος ο λαός σύμφωνα με τους Φλαμανδούς.
- γ) συγκίνηση: Μέσα στην πικρή μοναξιά της φυλακής, έφερε ξάφνου στο μυαλό του τους πολιτικούς κρατούμενους άλλων εποχών...κι ένιωσε παράξενα συντροφευμένος για λίγο.
- δ) ντροπή: Στην εποχή της κατανάλωσης, το μέτρο, κύρια φιλοσοφική αρχή των αρχαίων Ελλήνων, μας είναι πια ολωσδιόλου ξένο...τι να πει πια κανείς;
- ε) δισταγμός: Η ατομική αντίσταση...ναι, να ηρωοποιείται, αλλά όχι να ιεροποιείται.
- στ) απειλή: Λύματα, φυτοφάρμακα, σκουπίδια...ο πολιτισμός μας πολιορκείται ασφυκτικά από τα ίδια του τα απορρίμματα.
- ζ) προβληματισμός: Ο ντόπιος τουρίστας αντιμετωπίζεται από την τουριστική βιομηχανία ρατσιστικά...

Εισαγωγικά (« »)

Ως σχόλιο, χρησιμοποιούνται δηλώνοντας:

- αποστασιοποίηση του γράφοντος από τα γραφόμενα
- μεταφορική χρήση μιας λέξης του κειμένου
- έμφαση
- αμφισβήτηση
- ειρωνεία

Παραδείγματα:

α) αποστασιοποίηση του γράφοντος από τα γραφόμενα, απαξίωση μιας έννοιας:

Περιορισμένα «κέρδη» άφησε στο λαό μας η μεταναστευτική πολιτική που ακολούθησε ως τώρα.

β) μεταφορική χρήση μιας λέξης του κειμένου: Γερή «γροθιά» δέχτηκε ο αθλητισμός προχθές την Κυριακή από τη δράση ταραχοποιών στοιχείων στα γήπεδα.

γ) έμφαση: Αρχίζω την κάθε μέρα μου προφέροντας τη λέξη «Ελευθερία».

δ) αμφισβήτηση: Έτσι, οι ντόπιοι πληθυσμοί σ' αυτές τις χώρες του πλανήτη, έπεσαν θύματα της απληστίας των «πολιτισμένων» λευκών.

ε) ειρωνεία : Ο υπεύθυνος έφτασε στο χώρο με τη «συντροφιά» αστυνομικών δυνάμεων.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Σχήματα λόγου είναι τρόποι έκφρασης με ιδιαίτερο χαρακτήρα που κοσμούν το ύφος και του προσδίδουν ξεχωριστή δύναμη στο λόγο. Έχουν σχέση με τη γραμματική και συντακτική συμφωνία των όρων μιας προτάσεως και με τη σημασία των λέξεων. Τα σπουδαιότερα και συχνότερα είναι τα παρακάτω:

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

- 1. Κατά το νοούμενον:** ένας όρος συμφωνεί με κάποιον όλο όχι με βάση το γραμματικό τύπο αλλά το νόημα του π.χ. *Ο κόσμος χτίζουν εκκλησιές.*
- 2. Σύμφωρηση:** όταν έχουμε ανάμειξη δύο διαφορετικών συντάξεων προκειμένου να αποδοθεί μια σκέψη ή ένα γεγονός π.χ. *Ο Απρίλης με τον Έρωτα χορεύουν και γελούνε* (=Ο Απρίλης χορεύει και γελάει με τον Έρωτα+ ο Απρίλης και ο Έρωτας χορεύουν και γελούνε)
- 3. Ανακόλουθο:** όταν όροι που ακολουθούν δε βρίσκονται σε συντακτική συμφωνία με τους όρους που προηγούνται π.χ. *Κάνε ό,τι θέλεις· εγώ δε με νοιάζει καθόλου* (=εγώ δεν ενδιαφέρομαι / εμένα δε με νοιάζει καθόλου)
- 4. Καθ' όλον και μέρος:** όρος που εκφράζει ένα σύνολο μπαίνει στην ίδια πτώση και εκφέρεται όπως ένας άλλος όρος που φανερώνει μέρος του συνόλου-ο άλλος όρος θα έπρεπε να τεθεί σε γενική (διαιρετική)] π.χ. *Του Κίτσου η μάνα κάθονταν στην άκρη στο ποτάμι (αντί:του ποταμού)*
- 5. Υπαλλαγής:** ο επιθετικός προσδιορισμός αντί να συμφωνεί με μια γενική (συνήθως) η οποία προσδιορίζει ένα ουσιαστικό, συμφωνεί με το ουσιαστικό π.χ. *Τ' αντρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε του γονιού σας* (=Τα κόκκαλα του αντρειωμένου γονιού σας). *Λευκό βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει.* (=Βουνάκι λευκά πρόβατα/ από λευκά πρόβατα)
- 6. Πρόληψης:** το υποκείμενο μιας εξαρτημένης πρότασης βγαίνει από την εξαρτημένη πρόταση και γίνεται αντικείμενο του ρήματος της κύριας π.χ. *Ποιος είδε τον αμάραντο σε ποιο βουνό φυτρώνει* (Ποιος είδε σε ποιο βουνό φυτρώνει ο αμάραντος). *Φοβούμαι το Γιάννη, μήπως κάνει καμιά τρέλα* (=φοβούμαι μήπως ο Γιάννης κάνει καμιά τρέλα)

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

- 1. Υπερβατόν:** *Άκρα τον τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει*
- 2. Πρωθύστερο:** όταν προτίθεται μια πράξη που χρονικά ακολουθεί κάποια άλλη π.χ. *Τέλος κι αρχήν η μνήμη εδώ δεν έχει.*
- 3. Χιαστόν** όταν ένα ζευγάρι όρων, όμοιων (συντακτικά ή νοηματικά) με ένα ζευγάρι όρων που προηγείται, εκφέρονται με αντίστροφη σειρά π.χ. *Ηλιος δεν είχε ακόμη βγει, δεν είχε βγει φεγγάρι*
- 4. Κύκλος** μια πρόταση ή περίοδος ή ενότητα τελειώνει με την ίδια λέξη ή φράση ή ιδέα π.χ. *Μοναχή το δρόμο πήρες και ζανάλθες μοναχή...*
- 5. Ετυμολογικό** σχήμα: όταν παρατίθενται λέξεις ομόηχες συνήθως συγγενείς ετυμολογικά π.χ. *Χάρε, χαρά που μου 'φερεις.*
- 6. Ομοιοτέλετο ή ομοιοκατάληκτο:** στο τέλος επαλλήλων προτάσεων ή περιόδων (ή στίχων ποιήματος) τίθενται λέξεις με όμοια κατάληξη π.χ. *Τον πύργο πύργο πάει και γυροβολάει.*

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΛΟΓΟΥ

I. Έλλειψη και βραχυλογία

1. Ελλειψη: παραλείπονται ευκόλως εννοούμενα στοιχεία π.χ. *Ποιος πήρε το βιβλίο μου; - Ο Πέτρος.* (εννοείται: το πήρε)

2. Ανανταπόδοτο: παραλείπεται η απόδοση μιας υπόθεσης π.χ. *Αν θέλει να την παντρευτεί* (εννοείται: πάει καλά) -*αλλιώς τα βρίσκει σκούρα.*

3. Ζεύγμα (είδος βραχυλογίας): Όταν δύο αντικείμενα ή προσδιορισμοί αποδίδονται στο ίδιο ρήμα, ενώ λογικά μόνο το ένα ταιριάζει π.χ. *Να τον ποτίσω κρύο νερό και δροσερό χορτάρι.*

4. Αποσιώπηση: π.χ. *Φτάνει πια. Μη με αναγκάσεις...*

II. Πλεονασμός

5. Σχήμα εκ παραλλήλου (εξ αντιθέτου): μια έννοια την εκφράζω με μια θετική και μια αρνητική έκφραση π.χ. *Ζεστό, όχι κρύο νερό.*

6. Σχήμα κατά άρση και θέση: στην αρχή λέμε τι δε συμβαίνει και μετά τι συμβαίνει π.χ. *Εγώ δεν είμαι Τούρκος, ουδέ Κόνιαρος, είμαι καλογεράκι απ' ασκηταριό.*

7. Περίφραση: π.χ. Ο γέρος του Μοριά (=Κολοκοτρώνης)

8. Σχήμα εν δια δυοίν: δύο λέξεις συνδεόμενες με το **και**, ενώ σύμφωνα με το νόημα τους η μία είναι προσδιορισμός της άλλης π.χ. *Αστροπελέκι και φωτιά να κάψει την αυλή σας* (= φλογερό αστροπελέκι.)

9. Αναδίπλωση / παλλιλογία: μια λέξη ή φράση επαναλαμβάνεται αμέσως δεύτερη φορά (συνήθως με κάποιο πρόσθετο προσδιορισμό της) π.χ. *Φεύγει, φεύγει ο προδότης.*

10. Ταυτολογία: μια έννοια ή ένα νόημα εκφράζεται στη σειρά δυο φορές με τις ίδιες σχεδόν λέξεις ή φράσεις λίγο ή πολύ διαφορετικές αλλά ταυτόσημες π.χ. *Βρίσκει την πόρτα ανοιχτή, την πόρτα ανοιγμένη* (Συνηθισμένο σχήμα σε δημοτικά τραγούδια)

11. Επαναστροφή: μια καινούργια πρόταση ή φράση αρχίζει με την τελευταία λέξη ή φράση της προηγούμενης πρότασης π.χ. *θα ζήσω στον κόσμο, στον κόσμο θα μεγαλώσω. [.....α, α.....]*

12. Επαναφορά / επάνοδος: επανάληψη της ίδιας λέξης ή φράσης στην αρχή επαλλήλων προτάσεων π.χ. *Φταίει το ζαβό το ριζικό μας! Φταίει ο θεός που μας μισεί! Φταίει το κεφάλι το κακό μας! Φταίει πρώτ' απ' όλα το κρασ/7[α...,α...,α...]*

13. Αντιστροφή/επιστροφή: η ίδια λέξη ή φράση επαναλαμβάνεται στο τέλος επαλλήλων προτάσεων π.χ. *Έτσι είν' ο κόσμος· πάντα τέτοιος θα είναι ο κόσμος.[...α,...α]*

14. Σχήμα υποφοράς και ανθυποφοράς: ερώτηση και απάντηση από το ίδιο πρόσωπο π.χ. *Ο Λιάκος τι να γίνηκε...; Ο Λιάκος αποκλείστηκε στο Μπούμηλο στη ράχη.*

15. Προδιόρθωση / προθεραπεία: πριν να πούμε κάτι δυσάρεστο λέμε μια φράση για να προδιαθέσουμε και να μετριάσουμε την εντύπωση π.χ. *θα σου πω κάτι αλλά μη στενοχωρηθείς, ...*

16. Επιδιόρθωση: μια λέξη/φράση που διατυπώνει με μεγαλύτερη ακρίβεια κάτι που είπαμε προηγουμένως π.χ. *Ένα πουλί μαύρο, κατάμαυρο.*

17. Αναφώνηση / επιφώνημα: π.χ. *Τούτος, αχ! που 'ν ο δοξαστός κι η θεϊκιά θωριά του.*

ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ - ΦΡΑΣΕΩΝ

1. Μεταφορά: Όταν μια λέξη ή φράση χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από την κύρια Οι ιδιότητες ενός στοιχείου «μεταφέρονται» σε ένα άλλο στοιχείο (κριτήριο:ομοιότητα-αναλογία). π.χ. στην καρδιά του βράχου

2. Κατεξοχήν: Όταν στενεύει η σημασία της λέξεως π. χ. Η πόλη (αντί : η Κωνσταντινούπολη)

3. Συνεκδοχή: είναι το εκφραστικό-λογοτεχνικό σχήμα κατά το οποίο ένας όρος αντικαθίσταται από έναν άλλο, με τον οποίο βρίσκεται σε σχέση γενικού προς ειδικό ή αντίστροφα. Η πιο συνηθισμένη μορφή συνεκδοχής είναι η χρήση του μέρους αντί για το όλο ή του ενός αντί για τους πολλούς. Μέρος αντί για όλο: π.χ. Να βάλω ένα κεραμίδι πάνω απ' το κεφάλι μου (εννοούνται σπίτι ολόκληρο, όχι μόνο στέγη, και να καλυφθώ ολόκληρος) Ένα για πολλά: Ο Έλληνας έχει φιλότιμο (εννοούνται όλοι οι Έλληνες) Πολλά για ένα: Είμαστε της άποψης (όταν ο συγγραφέας εννοεί τον εαυτό του, πληθυντικός της μεγαλοπρεπείας), π.χ. να βγάλω το ψωμί μου (εννοείται κάθε είδος τροφής), τρώει η σκουριά το σίδηρο (το όπλο) κι η γη τον αντρειωμένο.

4. Μετωνυμία α) τίθεται η αφηρημένη έννοια αντί της απόλυτα συγκεκριμένης

Π.χ. Θα ληφθούν μέτρα για την Τρίτη ηλικία (= για τους ηλικιωμένους)

β) Τίθεται το περιέχον αντί του περιεχομένου

Π.χ. Ήπια όλο το μπουκάλι (= κρασί) / τον χειροκρότησε όλο το θέατρο (= οι θεατές)

γ) χρησιμοποιείται το όνομα του δημιουργού ή εφευρέτη αντί για το συγκεκριμένο δημιούργημα ή την εφεύρεσή του

Π.χ. Ο ηθοποιός απαγγείλε Σολωμό (= ποιήματα του Σολωμού) / Συνεννοούνται με το Μαρκόني (= ασύρματο που εφηύρε ο Μαρκόνι)

5. Αντωνομασία: Όταν χρησιμοποιούνται προσηγορικά ονόματα αντί κυρίων ή αντίστροφα. Π.χ. α) Σωτήρ (αντί: Χριστός) β) η ζώναιμος (αντί : η Ισμήνη. - Αντιγόνη, στ. 488)

6. Αιτιότητα: Όταν μια έννοια διατυπώνεται αντίστροφα με άρνηση π.χ. ουκ αγνοώ (= γνωρίζω), δεν ήταν πολλοί, δεν είναι μικρό πράγμα, δεν ήταν δύσκολο κλπ

7. Ειρωνεία: Όταν χρησιμοποιούμε λέξεις που έχουν αντίθετη έννοια από εκείνη που υπονοείται π. χ. Τοιαύτα φασί τον αγαθόν (τον αισχρόν) Κρέοντα κηρύξαντ' εχειν (Αντιγόνη)]

Σημείωση: Τραγική ή δραματική ειρωνεία είναι η δραματική οικονομία, κατά την οποία τα πρόσωπα της τραγωδίας αγνοούν την τραγική κατάσταση στην οποία βρίσκονται ή φέρονται, ενώ τη γνωρίζουν οι θεατές.

8. Ενοχημισμός: Όταν από πρόληψη ή δεισιδαιμονία χρησιμοποιείται λέξη με θετικό περιεχόμενο στη θέση λέξης με αντίθετο περιεχόμενο π.χ. Εύξεινος (= φιλόξενος, αντί : αφιλόξενος) Πόντος.

9. Υπερβολή: π.χ. Ιπποί λευκότεροι χιόνος

10. Παρομοίωση: π. χ. Σα δυο βουνά είν' οι πλάτες του-

11. Αλληγορία: Είναι (συνήθως συνεχής) μεταφορά που άλλα λέει και αλλά εννοούνται, π. χ. τρώγεται με τα ρούχα του-

12. Αποστροφή: Όταν ο ομιλητής ή ο συγγραφέας, διακόπτοντας τη φυσική ροή του λόγου, απευθύνεται σε ορισμένα πρόσωπα (ή πράγματα ή αισθητά ή υπεραισθητά) παρόντα ή απόντα, για να δημιουργήσει κλίμα ψυχικής έντασης και για να αποτυπωθεί με το ξέσπασμα ζωηρότερα το πάθος

13 Οξύμορφ: Όταν χρησιμοποιούμε στο ίδιο γλωσσικό περιβάλλον δυο λέξεις με αντίθετη έννοια, οπότε η μία αποκλείει την άλλη π.χ. α) πικρό χαμόγελο Πάω αργά γιατί βιάζομαι" (αντιφ. λέξεις: αργά - βιάζομαι), ή "Χαίρε νόμφη ανύμφευτε", ή και ακόμα "ζωντανός νεκρός", "ζώντας με το θάνατο", "Ελεύθεροι πολιορκημένοι" κ.λπ.

14.Κλιμακωτό Όταν παρουσιάζονται τα νοήματα σε μια σειρά αύξουσα ή φθίνουσα .
π.χ. α)ακούω κούφια τα τουφέκια\ ακούω σμίξιμο σπαθιών\ ακούω ξύλα ,ακούω
πελέκια\ ακούω τρίξιμο δοντιών(Δ. Σολωμός) β)

15.Αντίθεση Σε δύο διαφορετικά αντικείμενα ή στο ίδιο αντικείμενο αντίθετες
καταστάσεις (ποικιλία στο ύφος,εκφραστικότητα,παραστατικότητα)α)Πέφτουν-
αναβαίνει(στροφές γ'-δ' από το ποίημα «Εις Αγαρηνούς» του Α. Κάλβου)

16. Ερώτηση Ο λόγος γίνεται πιο θερμός και ζωντανός και τα συναισθήματα πιο
έντονα π.χ. Ο Κάλβος προκειμένου να περιγράψει το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά
των τυράννων χρησιμοποιεί ρητορικές ερωτήσεις (Εις Αγαρηνούς,στρ.η,ι,ια,ιε,ιζ)
Σημείωση:Όταν η ερώτηση ακολουθείται από απάντηση, τότε το σχήμα παίρνει τη '
μορφή της υποφοράς(έτσι λέγεται η ερώτηση) και της ανθυποφοράς(έτσι λέγεται η
απάντηση)π.χ.Τι έχουν της Μάνης τα βουνά και στέκουν βουρκωμένα;Μην ο βοριάς
τα βάρεσε,μην η νοτιά τα πήρε;-Μηδ' ο βοριάς τα βάρεσε ,μηδ'ο νοτιάς τα
πήρε.Παλεύει ο καπετάν πασάς με τον Κολοκοτρώνη.

17.Προσωποποίηση. Όταν δίνεται ζωή , κίνηση, ομιλία σε άψυχα και αφηρημένα
(Τολμηρό εκφραστικό μεσο)π.χ.α)Ο Απρίλης με τον Ερωτα χορεύουν και
γελούνε[Ελεύθεροι Πολιορκημένοι,Δ. Σολωμού- Ο Απρίλης(= φύση) + ο Ερωτας
(=ανθρώπινη διάθεση) σε έξαρση ευδαιμονίας]
Παρατήρηση:Βασικά εκφραστικά μέσα είναι και οι εικόνες και τα επίθετα.

Z. ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Δες βιβλ. Συντακτικού (Προσοχή στις αναφορικές παραθετικές/με κόμμα και
αναφορικές προσδιοριστικές/χωρίς κόμμα)

Η. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Με την ενεργητική **σύνταξη** προβάλλεται ο **ρόλος** του υποκειμένου, του δράστη ...
στην παθητική **σύνταξη** προβάλλεται η ίδια η **ενέργεια**, η δράση.

Θ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Υφος είναι ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιεί κάποιος τη γλώσσα
αξιοποιώντας κάθε φορά διαφορετικές γλωσσικές-εκφραστικές τεχνικές για να
περάσει το μήνυμά του στον δέκτη με τρόπο αποτελεσματικό.. Για να
χαρακτηρίσουμε το ύφος λαμβάνουμε υπόψη τις εξής παραμέτρους:

- Το κειμενικό είδος (άρθρο, δοκίμιο, επιστολή, προσχεδιασμένος λόγος κλπ)
- Την πρόθεση του πομπού
- Το δέκτη/ τους δέκτες

Λιτό, απλό, ανεπιτήδευτο	Κυριαρχεί η παρατακτική σύνδεση και το ασύνδετο σχήμα, σύντομες περίοδοι, ενεργητική σύνταξη, απουσιάζουν σχήματα λόγου, απλό λεξιλόγιο
Οικείο	Κυριαρχεί η παρατακτική σύνδεση

	και το ασύνδετο σχήμα, ενεργητική σύνταξη, χρησιμοποιείται α, β πρόσωπο στα ρήματα
Λυρικό	Μεταφορική χρήση λόγου, επίκληση στο συναίσθημα
Επίσημο/ Τυπικό	Ορολογία, παθητική σύνταξη, τριτοπρόσωπος λόγος, εξεζητημένο λεξιλόγιο, μακροπερίοδος λόγος, υποτακτική σύνδεση
Σαρκαστικό, καυστικό, ειρωνικό	Ειρωνεία, υπαινιγμοί
Χιουμοριστικό, παιγνιώδες	Καθημερινό, απλό λεξιλόγιο, στοιχεία προφορικού λόγου, ευφυολογία, σχολιασμός, υπονοούμενα, υπαινιγμοί
Εξομολογητικό	Ρήματα σε Α' πρόσωπο, παρελθοντικοί χρόνοι
Προτρεπτικό, διδακτικό	Προτάσεις για στάση ζωής/συμπεριφορά/επιλογές, συμβουλές
Πομπώδες	Χρήση της υπερβολής, βαρύγδουπες λέξεις-εκφράσεις, πληθωρικότητα στον λόγο.
Ζωντανό, παραστατικό, οικείο, γλαφυρό	Αφήγηση σε ιστορικό <u>ενεστώτα</u> (δηλαδή "παρελθοντικό" ενεστώτα, π.χ. μόλις ανοίγω την πόρτα, ορμά μέσα μια γάτα...), χρήση ευθέος λόγου, ρητορικών ερωτημάτων, παραδειγμάτων
Πυκνό, επίσημο, σοβαρό	Προσπάθεια να διατυπωθούν τα νοήματα με τη μέγιστη οικονομία λέξεων
Επιστημονικό	Σωστά δομημένο, οργανωμένη και τεκμηριωμένη η παρουσίαση επιχειρημάτων, ακρίβεια στην επιλογή

	του λεξιλογίου, λέξεις που χρησιμοποιούνται στις επιστήμες
Λόγιο	Λέξεις- φράσεις από την καθαρεύουσα
Προφορικό	Πολύ κοντά στο οικείο ύφος, χωρίς ευδιάκριτα όρια. Λόγους προφορικός, καθημερινός.

I ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Ανάλογα με τον τρόπο σχηματισμού των λέξεων έχουμε τις εξής κατηγορίες λέξεων:

α) Ριζικές λέξεις: όσες σχηματίζονται από μια ρίζα (θέμα) και την κατάληξη, π.χ. γράφ-ω.

β) Παράγωγες λέξεις: όσες παράγονται από άλλες λέξεις με την προσθήκη ειδικών καταλήξεων, π.χ. το χρυσώνω είναι παράγωγο του χρυσός. Η λέξη από την οποία παράγεται μια άλλη λέξη λέγεται πρωτότυπη ή λέξη-βάση, ενώ η κατάληξη με την οποία σχηματίζεται η παράγωγη λέξη λέγεται παραγωγική κατάληξη.

γ) Σύνθετες λέξεις: όσες προέρχονται από δύο ανεξάρτητες λέξεις. Στις σύνθετες λέξεις η πρώτη λέξη που συντίθεται ονομάζεται πρώτο συνθετικό, ενώ η δεύτερη δεύτερο συνθετικό, π.χ. ηλιόσπορος (= ήλιος + σπόρος).

Οι σύνθετες λέξεις της Ν Ελληνικής σχηματίζονται με δύο τρόπους:

α) Με την προσθήκη στην αρχή της λέξης ενός μορφολογικού στοιχείου που ονομάζεται αχώριστο μόριο ή πρόθημα, με μια διαδικασία, την προθηματοποίηση.

β) Με την ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων

Παρασύνθετες λέξεις : λέγονται οι λέξεις που παράγονται από σύνθετες λέξεις πχ. (βιβλίο+θήκη +παραγωγική κατάληξη-αριος) ορειβασία (όρος+βαίνω+σια)

Παράγωγο ή ομόρριζο;

Μια σύγχυση δημιουργείται συχνά ανάμεσα στο παράγωγο και στο ομόρριζο μιας λέξης.

Ας δούμε λοιπόν σε τι διαφέρουν οι δύο αυτοί όροι:

α) **Ομόρριζες** (ομού-ρίζα) είναι οι λέξεις που έχουν κοινή ρίζα. Πχ. οι λέξεις **πόλη, πολίτης, πολιτική, πολιτισμός, εκπολιτίζω, πολιτεία** είναι ομόρριζες, αφού έχουν όλες την κοινή ρίζα **πολι-**.

β) **Παράγωγη**, όμως, λέξη μιας άλλης είναι μόνο εκείνη που παράγεται από την άλλη είτε με την προσθήκη μιας παραγωγικής κατάληξης είτε με την προσθήκη ενός πρώτου

συνθετικού (πρόθεσης ή και άλλης λέξης). Π.χ. από τη λ. **πόλη** παράγεται το **πολίτης** (παραγ. κατάλ. -της).

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΛΕΞΕΩΝ

ΑΣΚΗΣΗ

Να κάνετε την ετυμολογική ανάλυση των παρακάτω λέξεων, όπως στο παράδειγμα:

1. Άβατος= α+βαίνω	46. εξωμότης
2. αβδηριτισμός	47. έπαλξη
3. αβελτηρία	48. επιρροή
4. άβολος	49. ευωχία
5. άβουλος (α+βουλή=βούληση)	50. έωλος
6. αβρότητα =	51. θεσπίζω
7. άγαλμα=	52. ιδεοληψία
8. αγρύπνια=	53. καλλιέπεια
9. αγχίνοια=	54. κατηφής
10. άγχος=	55. καταγίδα
11. αδήριτος=	56. μέθεξη
12. αδελφός=	57. μύχιος
13. αειθαλής	58. μύωψ
14. αέναιος	59. νηστεία
15. αίγιμα	60. όμορος
16. αιχμάλωτος=	61. ουτοπία
17. αλγεινός	62. παρέκκλιση
18. αληθής=	63. Περιδεής
19. άληστος=	64. Πελάτης
20. αλκή=	65. Πλήθος
21. Αλληγορία	66. Πρόσφατος
22. αλλόκοτος	67. Ρηξικέλευθος
23. αλυσιτελής=	68. Ραστώνη
24. άμπωτη	69. Ρυμοτομία
25. αμείλικτος	70. Σθένος
26. αμφισβητίας	71. Σταχυολογώ
27. ανάρρηση =	72. Συγκερασμός
28. ανέστιος	73. Συνάφεια
29. απεμπολώ=	74. Συνδαιτημόνας
30. αυθαιρεσία=	75. Συνέντευξη
31. βαθμίδα=	76. Σώφρων
32. δημοκοπία	77. Τεκμήριο
33. διάλειμμα=	78. Τεχνουργός
34. διηνεκής=	79. Υβρίδιο
35. διαρρήδην=	80. Ύποπτος
36. δοκισόσοφος	81. Υποθάπτω

37. δρυμός	82. Υπεροψία
38. εγγειος	83. Ύφαλος
39. εγκλωβίζω	84. Φήμη
40. ειδεχθής	85. Χειραγωγώ
41. εκθειάζω	86. Χρέος
42. εκμαυλίζω	87. Χρηστικός
43. έκπαγλος	88. Ψυχή
44. ελατήριο	89. ωστικός
45. ενάλιος	90. ωτακουστής

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Α. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ 1

1. Να εκτιμήσετε το παράδειγμα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στη 2η παράγραφο
2. Με ποιο τρόπο έχει αναπτυχθεί η 1η παραγράφος;
3. Να εντοπίσετε το επιχείρημα (προκείμενες και συμπέρασμα) της 1ης παραγράφου, να χαρακτηρίσετε το συλλογισμό και να τον αξιολογήσετε
4. Να γράψετε ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις λέξεις: διασπάθιση, όψιμης, μετατρέπονται και ένα αντώνυμο για τις λέξεις: κατανάλωση, αμφισβήτηση, αναντικατάστατων

1. Η οικολογία απορρίπτει τη βασική αρχή σύμφωνα με την οποία προορισμός μας είναι να αυξάνουμε συνεχώς την παραγωγή και την **κατανάλωση**. Καταδεικνύει την καταστρεπτική επίδραση της καπιταλιστικής λογικής στο φυσικό περιβάλλον και στη ζωή των ανθρώπινων όντων. Η οικολογία είναι ανατρεπτική γιατί θέτει υπό **αμφισβήτηση** τον ανύπαρκτο καπιταλισμό που κυριαρχεί στον πλανήτη.

2. Δεν είναι μόνο η μη αντιστρεπτική **διασπάθιση των αναντικατάστατων** πόρων και μέσων είναι και η ανθρωπομορφική καταστροφή των ανθρώπινων όντων που **μετατρέπονται** σε παραγωγικά και καταναλωτικά ζώα, σε αποχαυνωμένους ζάπερ· είναι και η καταστροφή του ζωτικού τους περιβάλλοντος. Οι πόλεις, επί παραδείγματι, υπέροχο δημιούργημα της **όψιμης** νεολιθικής εποχής, καταστρέφονται με τους ίδιους ρυθμούς που καταστρέφονται και τα δάση του Αμαζονίου· αποσυντίθεται σε γκέτο, πλούσια προάστια και συνοικίες γραφείων που νεκρώνουν μετά από τις 8 το βράδυ.

Κορνήλιος Καστοριάδης

ΟΜΑΔΑ 2

1. Με ποιους τρόπους έχει αναπτυχθεί η 3η παράγραφος;

2. Πώς ερμηνεύετε τη χρήση των παρενθέσεων στις παραγράφους 2, 3 και 6; Ποια η λειτουργία τους;

3. Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στην 1 και 6 παράγραφο;

4. Να γράψετε μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων όπου θα αναλύετε την υπογραμμισμένη περίοδο λόγου (2η παράγ.) με επαγωγικό τρόπο και κάνοντας επίκληση στο συναίσθημα.

1. Καταρχήν η φύση διδάσκει, ερεθίζει το πνεύμα, κινεί την περιέργεια, αποτελεί πηγή δημιουργίας, γιατί σ' αυτήν ανακαλύπτουμε την ισορροπία, το κάλλος, το ωραίο. Η φύση μπορεί να διδάξει την ολιγάρκεια, τη λιτότητα και τη φυσικότητα με τους κανόνες που τη διέπουν. Σ' αυτήν ο άνθρωπος θα καταφύγει για να ηρεμήσει, να γαληνέψει, να αναζωογονηθεί. Ακόμη η φύση τρέφει τον άνθρωπο υλικά, καθώς αποτελεί συντελεστή όχι μόνο επιβίωσης, αλλά παραγωγής και οικονομικής ανάπτυξης. Οι πρώτες ύλες είναι κινητήρια δύναμη για τη βιομηχανία και τη γεωργία. Η σχέση, επομένως, της φύσης με τον άνθρωπο είναι σχέση ζωής και προόδου.

2. Και το πρόβλημα ξεκινά από τη στιγμή που ο άνθρωπος, εγωκεντρικά και αλαζονικά, άρχισε να θεωρεί τη φύση μέσο για την ικανοποίηση των ολοένα αυξανόμενων αναγκών του. Μεθυσμένος από την εμφανή υπεροχή του, χειραγωγείται από την εξέλιξη των διανοητικών του προϊόντων (επιστήμη - τεχνολογία) και στο βωμό της δήθεν ανάπτυξης θυσιάζει αξίες ανυπέρβλητες, συμπεριλαμβανομένης και της φύσης. Έτσι, κατέληξε μη-τροκτόνος, ορφανός από μητέρα, αλλά και ορφανός από ψυχική αντοχή και δύναμη, ζωντάνια και καθαρότητα.

3. Η ποιότητα του περιβάλλοντος σήμερα επηρεάζεται δυσμενώς από ανθρώπινες ενέργειες και δραστηριότητες (μεταβολή της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας, μεταβολή της ραδιενέργειας, της φυσικής και χημικής κατάστασης του περιβάλλοντος, μεταβολή της πυκνότητας των ζώντων οργανισμών), που οδηγούν στην υποβάθμιση της φύσης (μόλυνση και ρύπανση), δηλαδή στην αλλοίωση των στοιχείων του οικοσυστήματος και γενικότερα στη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

4. Όλα αυτά, φυσικά, δεν είναι τίποτα άλλο παρά παρενέργειες μιας αλόγιστης υπερεκμετάλλευσης της φύσης από τον άνθρωπο που, δυστυχώς, αποδέχτηκε τον σπάταλο καταναλωτικό τρόπο ζωής, θεοποίησε το χρήμα και τη μηχανή, έχασε κάθε ίχνος σεβασμού και ανθρωπισμού, εγκλωβίστηκε στο σύστημα «υπερπαραγωγή - υπερκατανάλωση», αστικοποιήθηκε και μαζοποιήθηκε, απώλεσε το συναίσθημα και υπερτίμησε τη λογική.

5. Τα τελευταία χρόνια, λοιπόν, έχει αναπτυχθεί το Οικολογικό κίνημα, κίνημα που επιδιώκει αφενός την εναρμόνιση της φύσης και του ανθρώπου, αφετέρου δε την προστασία και την ισορροπία της φύσης. Η προσπάθεια είναι αξιοζήλευτη και ελπιδοφόρα, καθώς οικολογικές οργανώσεις καταγγέλλουν ανορθόδοξες πράξεις, προστατεύουν τη φύση, ενημερώνουν τον απλό πολίτη, οργανώνουν πορείες διαμαρτυρίας.

6. Εκτός απ' αυτή την προσπάθεια τα τελευταία χρόνια αρχίζει να κερδίζει έδαφος η πολιτική της ποιοτικής βελτίωσης της ανάπτυξης, δίχως να επιστρέψουμε σε αρχέγονους τρόπους ζωής, που συνιστούν απάρνηση του σύγχρονου τεχνολογικού πολιτισμού. Αυτή περιλαμβάνει ένα μελετημένο σχεδιασμό αστικών, βιομηχανικών και αγροτικών δραστηριοτήτων όπως: ανακύκλωση υλικών, ώστε να αποφεύγεται η απομύζηση πρώτων υλών, αξιοποίηση των ήπιων ενεργειακών πόρων (ήλιος, άνεμοι,

κύματα), ελάττωση των βιομηχανικών μονάδων που χρησιμοποιούν βιολογικές μεθόδους, βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας της γης, οικοδόμηση και χωροταξική διάταξη που να σέβεται το περιβάλλον, φίλτρα στις βιομηχανίες, αναπαραγωγή με τη βοήθεια της επιστημονικής γλώσσας και της τεχνολογίας (νέες βελτιωμένες ποικιλίες, καταπολέμηση ασθενειών).

Κορνήλιος Καστοριάδης

ΟΜΑΔΑ 3

1. Πώς εξασφαλίζει η συντάκτρια του κειμένου τη συνοχή ανάμεσα στην 1η και στη 2η παράγραφο και πως ανάμεσα στην 3η και την 4η παράγραφο.

2. Ποια η λειτουργία των παρενθέσεων στην 4η παράγραφο του κειμένου και ποια των εισαγωγικών στη 3η και 5η παράγραφο;

3. Να γράψετε ένα συνώνυμο για κάθε μια λέξη: αποψίλωσης, νεότευκτη, συλλήβδην, αποτελεσματικές

4. Να γράψετε με το δεύτερο συνθετικό κάθε λέξης μια νέα σύνθετη χρησιμοποιώντας το ως πρώτο συνθετικό: κυριαρχία, κατακόρυφα, επικίνδυνα, ατμόσφαιρα, καταστροφή

1. Λέξη - κατακλείδα του 20ου αιώνα, η «παγκοσμιοποίηση» έχει στη συνείδηση του καθενός μας διαφορετικό περιεχόμενο. Άλλοι τη συνδέουν με την **κυριαρχία** του Internet άλλοι με τον πολυεθνικό χαρακτήρα των επιχειρήσεων και τη σύντηξη των αγορών, άλλοι με την επικράτηση της αγγλικής ως γλώσσας-εσπεράντο του πλανήτη που ενοποιεί τον πολιτισμικό ιστό της υδρογείου. Θα ήταν ανόητο να αμφισβητηθεί έστω και μια λέξη από τα παραπάνω - και όμως η «παγκοσμιοποίηση» με διαφορετικό τρόπο επηρεάζει τις διαφορετικές κοινωνίες και αλλιώς αφομοιώνεται από την καθεμιά τους - συντηρώντας προς το παρόν τις ανισότητες και οδηγώντας σε τεράστια ποικιλία πολιτικών επιλογών.

2. Υπάρχει ωστόσο και ένα πεδίο όπου η λέξη «παγκοσμιοποίηση» δεν σημαίνει απλώς μεταφορά της κοινωνικής αντιπαράθεσης σε άλλο επίπεδο, ένα πεδίο που θα οδηγήσει μοιραία σε πραγματικά οικουμενική σύγκλιση των πολιτικών επιλογών. Και το πεδίο αυτό δεν είναι άλλο από τον πλανήτη που μας τρέφει, από το περιβάλλον που εδώ και λίγες δεκαετίες στέλνει όλο και πιο έντονα σήμα SOS.

3. Από τότε που ο άνθρωπος άρχισε να δαμάζει τη φύση (πολλές χιλιάδες χρόνια παλαιότερα) ασφαλώς αλλοιώνει τον χαρακτήρα της. Η βιομηχανική επανάσταση ωστόσο, σε συνδυασμό με την πρόοδο της ιατρικής επιστήμης που οδήγησε σε δημογραφική έκρηξη, μπορούμε να πούμε ότι αύξησε **κατακόρυφα** το «ειδικό βάρος» του ανθρώπου επάνω στον πλανήτη, διαταράσσοντας **επικίνδυνα** τις ισορροπίες του και επισπεύδοντας την κόπωση των φυσικών πόρων. Η πάντοτε αλαζονική και ληστρική προσέγγιση του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον κορυφώθηκε με μια αληθινή εχθροπραξία: την έκρηξη της πυρηνικής βόμβας στη Χιροσίμα. Ποτέ δεν ήταν πιο σαφές από ό,τι στη διάρκεια του 20ου αιώνα ότι ο άνθρωπος υπέταξε στα πολιτικά πάθη του κάθε ορθολογική έννοια διαχείρισης των πόρων της φύσης και των δικών του δυνατοτήτων.

4. Ο κατάλογος λοιπόν των ανθρώπινων «αδικημάτων» σε βάρος της φύσης μοιάζει ατελείωτος. Ο σημερινός απολογισμός έχει περίπου ως εξής: Τρύπα στο στρατοσφαιρικό στρώμα όζοντος επιτρέπει στη βλαβερή υπεριώδη ηλιακή ακτινοβολία να μας λούζει ανελέητα (ένοχοι οι χλωροφθοράνθρακες από τα αεροζόλ και από τα ψυκτικά μηχανήματα). Αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη,

αποδιδόμενη κυρίως στις τεράστιες συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα στην **ατμόσφαιρα**, ή αλλιώς το φαινόμενο του θερμοκηπίου (για το οποίο ενοχοποιούνται πρωτίστως η καύση ορυκτής ενέργειας και η **καταστροφή** των δασών). Σημαντική καταστροφή του υδάτινου πλούτου κυρίως από πετρελαιοκηλίδες, αλλά και από την αλόγιστη ρίψη αποβλήτων. Σοβαρά προβλήματα από τη διαρροή επικίνδυνων αποβλήτων γενικώς (τοξικών, πυρηνικών κ.ά), από τη χρήση φυτοφαρμάκων, αλλά και από την αδυναμία επεξεργασίας των μη ανακυκλώσιμων υλικών. Έκλυση ραδιενέργειας από πυρηνικά ατυχήματα -για να μη συμπεριλάβουμε τη δύναμη απειλή ενός πυρηνικού πολέμου. Απροσδιόριστης έκτασης αλλοίωση της χλωρίδας και της πανίδας (γήινης και θαλάσσιας), οφειλόμενη τόσο στη διαταραχή των οικοσυστημάτων (λόγω κατασκευής φραγμάτων, ρίψης αποβλήτων, πετρελαιοκηλίδων, **αποψίλωσης** δασών κτλ.) όσο και στη **νεότευκτη** επιστήμη της γενετικής μηχανικής, που μεταλλάσσει ζώα και φυτά (στο όνομα της αγοράς), δημιουργώντας ένα απρόβλεπτο φυσικό περιβάλλον.

5. Με λίγα λόγια, έχουμε φθάσει σε ένα σημείο όπου η παραδοσιακή «φυσική επιλογή» έχει αντικατασταθεί από την ανθρώπινη επιλογή, όχι μόνο ως προς την εξέλιξη των ειδών αλλά **συλλήβδην** ως προς τη σύσταση του πλανήτη σε όλα τα επίπεδα: έδαφος, υπέδαφος, ωκεανοί, ατμόσφαιρα, έμβια όντα, όλα εξαρτώνται από ανθρώπινες αποφάσεις. Και δυστυχώς ο άνθρωπος ποτέ δεν επηρέηθη ότι «τα πάντα εν σοφία εποίησεν».

6. Το καμπανάκι κινδύνου για την ασφάλεια του πλανήτη ήχησε κάποτε και στα αφτιά των πολιτικών ηγετών. Η πρώτη παγκόσμια διάσκεψη για το περιβάλλον έγινε το 1972 στη Στοκχόλμη και έκτοτε επαναλαμβάνεται τακτικά, χωρίς ωστόσο να έχει δώσει ακόμη **αποτελεσματικές** λύσεις στα τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα. Γιατί ένα είναι σαφές: η θεραπεία του περιβάλλοντος δεν μπορεί να βασίζεται σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες και σε τοπικές λύσεις. Το βασικό παγκόσμιο πρόβλημα μας απαιτεί μια προσέγγιση ανάλογης κλίμακας για να αποκτήσει επιτέλους νόημα και η περιβόητη παγκοσμιοποίηση.

Χριστίνα Ψυχάρη, ΤΟ ΒΗΜΑ

ΟΜΑΔΑ 4

1. Να βρείτε ένα τρόπο πειθούς στην 1η παράγραφο και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αναφέροντας ένα παράδειγμα για κάθε μέσο πειθούς που θα εντοπίσετε.

2. Ποια συλλογιστική πορεία ακολούθησε η αρθρογράφος στην 1η παραγρ;

3. Ποιος ο τρόπος ανάπτυξης της 2ης παραγρ;

4. Ποια η συλλογιστική πορεία της σκέψης της αρθρογράφου στην 3η παραγρ.;

5. Πώς συνδέονται νοηματικά η 2η με την 3η παράγρ.;

1. Σκεφτείτε να ξυπνήσει κάποιος ένα πρωί και, ανοίγοντας τον υπολογιστή του, να μάθει, κινούμενος στις ηλεκτρονικές σελίδες στο Ίντερνετ, από κάποιο φίλο στη Λιθουανία ότι έχει διεθνώς κυκλοφορήσει εις βάρος του ένα λιβελογράφημα και ένας ευρύτατος κύκλος ανθρώπων έχει πληροφορηθεί γι' αυτόν τα χειρότερα! Αυτό ακριβώς συνέβη στον καθηγητή του Εθνικού Μετσόβου Πολυτεχνείου, που έκπληκτος διαπίστωσε ότι έπεσε θύμα ηλεκτρονικής συκοφαντίας και προσέφυγε στην ελληνική δικαιοσύνη. Τα «μαντεία» τα έμαθε από έναν συνάδελφο του στο Λονδίνο και το ηλεκτρονικό ερευνητών κέντρων στις ΗΠΑ, στη Πολωνία, στην Ιταλία στο Ισραήλ, στη Σουηδία, στη Γαλλία, στην Ισπανία, στη Δανία, στον Καναδά και σε πολλές άλλες χώρες ακόμη! Η ιστορία με τα «ηλεκτρονικά» καρφώματα μέσω

Ίντερνετ που συνέβη στη χώρα μας εντυπωσίασε και προβληματίσε την κοινή γνώμη. Τα ερωτήματα που τέθηκαν είναι αμείλικτα. Οι πολίτες είναι απροστάτευτοι όσο ποτέ άλλοτε: τα δίκτυα, οι ηλεκτρονικές λεωφόροι προσφέρουν έδαφος στους «αόρατους» εγκληματίες να μας κάνουν τη ζωή δύσκολη. Υπάρχει τρόπος να διακινούνται με ασφάλεια υπηρεσίες, πληροφορίες στις ηλεκτρονικές σελίδες του υπολογιστή μας; Σε μια εγκληματικότητα με διεθνή εμβέλεια αρκούν οι εθνικές νομοθεσίες ή μήπως, στο έγκλημα χωρίς σύνορα, η απάντηση είναι η εφαρμογή νόμων σε διεθνές πεδίο;

2. Η συκοφαντική δυσφήμιση άλλωστε είναι από τα «πταίσματα» που μπορούν να διαπράξουν οι διεθνείς εγκληματίες. Εκείνοι που επιλέγουν να σερφάρουν στον αχανή κόσμο του Ίντερνετ αναζητώντας υποψήφια θύματα για παντός είδους απάτες, έχουν μελετήσει κάθε δυνατότητα που τους προσφέρεται από τις νέες τεχνολογίες για να πλουτίσουν σε βάρος τρίτων ή για να επιδοθούν σε δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος. Ο καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Χρ. Μυλωνόπουλος, που έχει ασχοληθεί με το θέμα της διάπραξης ποινικών αδικημάτων μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών, κωδικοποιεί τα αδικήματα που συνηθίζονται στον κυβερνοχώρο.

Πλαστογραφίες, σύσταση και συμμορία, συμμετοχή και παροχή συμβούλων σε διάπραξη παρανόμων πράξεων, εμπορία λευκής σαρκός, εμπορία παιδιών για αφαίρεση οργάνων αλλά και εκπόρνευσή τους, παιδεραστία και ναρκωτικά, σεξουαλικά εγκλήματα και παρενοχλήσεις. Εκεί όμως όπου το Ίντερνετ προσφέρεται για δράση σε απατεώνες ανά τη γη είναι το οικονομικό έγκλημα. Ηλεκτρονικές απάτες, κομπίνες στις λεωφόρους των πληροφοριών, όπου χρήστες και επιτήδειοι συναντώνται και ο καθένας μπορεί εύκολα να **μεταβληθεί** από απλός χρήστης σε θύμα. Τα παραδείγματα διεθνώς είναι δεκάδες. Στις ΗΠΑ έχουν πολλάκις ασκηθεί ποινικές διώξεις για παραβάσεις του νόμου περί ασέμων (παιδική πορνεία μέσω του Ίντερνετ), ενώ χιλιάδες ανύποπτοι χρήστες του δικτύου σε παγκόσμια κλίμακα, κατά καιρούς, έχουν πέσει θύματα απάτης από εταιρείες - «μαϊμούδες» που ζητούν επενδυτές και απομυζούν τα βαλάντια των αφελών που κινούνται στον κυβερνοχώρο.

3. Οι ηλεκτρονικές απάτες μέσω δικτύου δεν έχουν ασφαλώς καμία σχέση με τις απάτες που όλοι ξέρουμε. Θύτες και θύματα δεν γνωρίζονται καν. Όλα είναι απρόσωπα και μακρινά. Για να καταλάβουμε τι ακριβώς σημαίνει ηλεκτρονική κομπίνα, παραθέτουμε από τη διεθνή ποινική εμπειρία μία χαρακτηριστική υπόθεση. Εταιρεία με δικαιώματα σε εξόρυξη χρυσού προσέλαβε οικονομικούς συμβούλους για να πείσουν κόσμο μέσω Ίντερνετ ότι μπορούν να επενδύσουν τα χρήματά τους σε μετοχές με αξιόλογα κέρδη. Μόλις τα χρήματα των επενδυτών συγκεντρώνονται, η εταιρεία - «φάντασμα» όπως αποδεικνύεται - πτωχεύει και το πρώτο ηλεκτρονικό «κανόνι» πέφτει στη κυβερναγορά!

Ιωάννα Μάνδρου, «Το Βήμα»

ΟΜΑΔΑ 5

1. Ποιο τρόπο και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 1η παράγραφο;
2. Ποιος ο τρόπος ανάπτυξης της 1ης και 3ης παραγρ.;
3. Ποια η συλλογιστική πορεία της σκέψης της αρθρογράφου στην 4η παραγρ.;

1. Μπορεί για τους νέους που τώρα αρχίζουν την ενσυνείδητη ζωή τους, οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας με τεχνολογίες ηλεκτρονικές και ψηφιακές να φαίνονται αυτονόητοι, όπως φαίνονταν σε μας το τηλέφωνο και η ραδιοφωνία. Για τους λιγότερο ή περισσότερο παλαιότερους, οι τρόποι αυτοί διατηρούν τον θαυμαστό

τους χαρακτήρα. Να έχεις μπροστά στα μάτια ή στα αυτιά σου και σε χρόνο μηδέν, όποιο κείμενο, όποια εικόνα, όποιον ήχο βρίσκεται κάπου αποθηκευμένος, στα πέρατα της Γης ή θέλει κάποιος να σου μεταδώσει, είναι κάτι που μεταβάλλει τις συνθήκες της εργασίας, των συναλλαγών, της ψυχαγωγίας, ολόκληρης της ζωής. Κι αυτή η αύξηση των δυνατοτήτων επικοινωνίας των ανθρώπων πραγματικά αυξάνει τις δυνατότητες πραγμάτωσης ανθρωπίνων αξιών και προπάντων της ανθρώπινης ελευθερίας. Έτσι, δικαιολογείται η **αναγωγή** του Ιντερνετ σε κατ' εξοχήν χώρο ελευθερίας.

2. Έτσι εξηγούνται και οι διαμαρτυρίες που προκαλεί κάθε προσπάθεια ρυθμιστικής παρέμβασης στο περιεχόμενο του Διαδικτύου ως προσπάθεια φίμωσης ή λογοκρισίας. Ένα πρόσφατο περιστατικό που προκάλεσε τέτοιες διαμαρτυρίες είναι μια απόφαση γαλλικού δικαστηρίου που απαγόρευσε τη διενέργεια δημοπρασιών, μέσω Ιντερνετ, για την πώληση αντικειμένων αναμνηστικών του ναζισμού, με βάση τον γαλλικό νόμο που απαγορεύει την εξύμνηση του χιτλερικού καθεστώτος. Το δικαστήριο απείλησε με σοβαρές ποινές τους μεσολαβητές του Διαδικτύου που θα μετέδιδαν τη διοργάνωση των δημοπρασιών αυτών, υποχρεώνοντας τους να παρεμβάλλουν «φίλτρα» που θα εμποδίζουν τη λήψη των σχετικών μηνυμάτων στη Γαλλία.[...]

3. Αυτά τα αυτονόητα χρειάζεται τώρα να επαναληφθούν, γιατί οι νέοι τρόποι αποθήκευσης και κυκλοφορίας πληροφοριών συνοδεύονται από την καλλιέργεια πληθώρας συγχύσεων που συσκοτίζουν τη νομική κρίση, ίσως σκόπιμα. Καίρια τέτοια σύγχυση προκαλείται ήδη από την άμετρη ευρύτητα με την οποία χρησιμοποιείται ακριβώς ο όρος «πληροφορία» ακόμα και σε επίσημα κείμενα π.χ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η κοινωνία μας βαπτίζεται «κοινωνία πληροφοριών», η επιστήμη και η τεχνική που αφορούν τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές ονομάζονται «πληροφορική» -και όλα αυτά σε άμεση συσχέτιση με τη διακήρυξη της ελεύθερης κυκλοφορίας των πληροφοριών. Μόνο που παραλείπεται η θεμελιακή διάκριση μεταξύ πληροφορίας, που ως είδηση ή ως επιστημονική ανακάλυψη, κυκλοφορεί και πρέπει να κυκλοφορεί ελεύθερα, και έργου, που ως δημιούργημα της ανθρώπινης προσωπικότητας ανήκει στον δημιουργό του κατά τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

4. [...] Εδώ επιβεβαιώνεται η γενική αρχή ότι οι πρόοδοι της τεχνικής μπορεί να είναι για το καλό ή το κακό. Και το διαδίκτυο χρειάζεται επειγόντως τη θέσπιση νομικών κανόνων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, που θα αναδείξουν τις πολλές θετικές πλευρές και θα εκτοπίσουν τις όποιες βλαβερές συνέπειες του.

Γ. Κουμάντος

ΟΜΑΔΑ 6

- 1. Ποιο τρόπο και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 1η παράγραφο;**
- 2. Ποιος ο τρόπος ανάπτυξης της 2ης παραγρ.;**

1. Η αρνητική πλευρά του facebook στην ζωή του ανθρώπου φαίνεται και από πολλά ακόμη παραδείγματα. Η παραπλάνηση μικρών παιδιών μέσα από ομάδες του

facebook που στοχεύουν στη γελοιοποίηση της προσωπικότητας του ατόμου μέσα από ένα καλά οργανωμένο σχέδιο: αρχικά επηρεάζουν θετικά το «θύμα» τους τόσο ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη του και να τους θεωρήσει πραγματικούς φίλους, η συνέχεια είναι το παιδί να παρασυρθεί από την παρέα και να την ακολουθήσει. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου παιδιά πέφτουν θύματα εξευτελισμού ακόμη και κακοποίησης από διαδικτυακούς φίλους. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να έχουν άσχημες επιπτώσεις και σε άλλους τομείς, όπως στην εργασία ή ακόμη και στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, από σχετική πηγή, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο παιδιά να παραμελούν τα μαθήματα τους και να αφιερώνουν ώρες στο facebook με αποτέλεσμα να μειώνονται οι βαθμοί και οι γενικές επιδόσεις τους στα μαθήματα. Ενώ δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι λίγα και τα «κρούσματα» απολύσεων στον εργασιακό χώρο, λόγω της εμφανούς αδιαφορίας και μείωσης της παραγωγικότητας από την συνεχή ενασχόληση με το facebook. Συμπερασματικά καταλήγουμε στο γεγονός ότι το facebook έχει εισβάλλει τόσο απότομα στη ζωή του ανθρώπου με αποτέλεσμα μια λάθος κίνηση, το πάτημα ενός κουμπιού στην αποδοχή ενός αιτήματος φιλίας ή η ένταξη σε μια ομάδα, να στοιχίζει «ακριβά».

2. Μία από τις αρνητικές επιπτώσεις των κοινωνικών δικτύων στη ζωή μας και ίσως η πιο σημαντική, μπορούμε να πούμε ότι είναι η καταπάτηση του προσωπικού απορρήτου. Εύκολα μπορεί οποιοσδήποτε να «σπάσει» τον κωδικό και να εισβάλλει σε προσωπικά δεδομένα, είτε αυτός είναι φίλος είτε άγνωστος που επιθυμεί να μάθει στοιχεία του εαυτού μας με τις προθέσεις του να παραμένουν πάντα άγνωστες προς εμάς. Αυτή η πράξη, όπως καταλαβαίνουμε, εγκυμονεί πολλούς κινδύνους καθώς ένας άγνωστος μαθαίνει πράγματα που μας αντιπροσωπεύουν τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει με κακό σκοπό. Επακόλουθο είναι ο εκβιασμός προσώπων με την απειλή δημοσίευσης υλικού, θέτοντας σε κίνδυνο την υπόληψη τους, γεγονός που παρατηρείται από την εφηβική ηλικία.

ΟΜΑΔΑ 7

1. **Ποιο τρόπο πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 2η παράγραφο;**
2. **Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή, η αλληλουχία και η ενότητα της 2ης παραγράφου;**
3. **Ποιος ο τρόπος ανάπτυξης της 2ης και 3ης παραγράφου;**

1. Ποιος θα αμφισβητήσει ότι είναι έμφυτη η τάση του ανθρώπου να καλύψει τις ανάγκες του, να ανατείνει το «εγώ» του; Και ποιος πάλι δε θα δεχθεί ότι το κοινωνικοποιημένο άτομο, αυτό που ζει, κινείται, δημιουργεί μέσα στους κόλπους μιας οργανωμένης κοινωνίας και έχει συνειδητοποιήσει το ρόλο του δεν αισθάνεται την ανάγκη να υπηρετήσει με τις πράξεις του την ομάδα, μέλος ενεργό της οποίας είναι; Εύλογα λοιπόν -με δεδομένο ότι το «εγώ» και το «εμείς» συχνά κονταροχτυπιούνται- τίθεται το ερώτημα: τι πρέπει να κάνει ο άνθρωπος να υπηρετεί το ατομικό ή το κοινωνικό συμφέρον; Η αλλιώς; Πρέπει να προέχει το ΕΓΩ ή το ΕΜΕΙΣ ως άξονας σκέψης και συμπεριφοράς του ατόμου; Η απάντηση δείχνει σύνθετη.

2. Η υπηρέτηση και μόνο του ατομικού συμφέροντος από τα μέλη της κοινωνίας θα αποβεί μοιραία τόσο για την πολιτεία όσο και για το κάθε μέλος. Αν εξαιρεθεί το βραχυπρόθεσμο όφελος για κάθε άτομο, είναι βέβαιο ότι η πολιτεία θα γνωρίσει την παρακμή. Γιατί, φυσικά, η αθροιστική λογική σύμφωνα με την οποία η κοινωνία, που είναι ένα σύνολο ατόμων, θα προοδεύσει, εφόσον το κάθε μέλος χωριστά θα ωφεληθεί, δεν ισχύει. Και δεν ισχύει, γιατί δυστυχώς τα ατομικά συμφέροντα συχνότατα είναι αλληλοσυγκρουόμενα. Έτσι, θα υπερισχύσει το πιο δυνατό άτομο ή

ομάδα ή τάξη, που θα επιβάλλει τη δύναμη της και το συμφέρον της στα υπόλοιπα μέλη. Οδεύουμε δηλαδή προς μια κοινωνία ζούγκλας, όπου θα ισχύει το δίκαιο του ισχυρότερου. Αναπόφευκτα, η παρακμή της κοινωνίας θα αντανakλαστεί και στα άτομα, όσο κι αν για λίγο ωφελήθηκαν.

3. Όμως πρέπει να σημειώσω ότι η υπηρετήση του ατομικού συμφέροντος, κάτω από προϋποθέσεις, είναι κάποτε -όχι πάντα- θεμελιακός παράγοντας για την πρόοδο του ατόμου και την κοινωνική ανάπτυξη. Είναι λάθος λοιπόν να επιμένουμε στο στερεότυπο «κάθε υπηρετήση του ατομικού συμφέροντος είναι αρνητική και καταδικαστέα». Κι αυτό γιατί η πρόοδος του ατόμου επιτυγχάνεται μόνο και εφόσον υπάρχει ισχυρό κίνητρο, που μεταφράζεται σε άμεσο κέρδος. Τότε, λοιπόν, περισσότερο από ποτέ, δραστηριοποιείται, παράγει, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες. Τότε είναι φυσικό και να επιτυγχάνει την εκπλήρωση των στόχων του. Η υπηρετήση του προσωπικού συμφέροντος όμως, πολλές φορές, συνειδητά ή ασυνείδητα, προάγει και το κοινωνικό συμφέρον. Έτσι, για παράδειγμα, ο επιχειρηματίας που επεκτείνει τις επενδύσεις του ανοίγοντας μια νέα παραγωγική μονάδα, έστω και αθέλητα, βοηθά το κοινωνικό σώμα, αφού προσλαμβάνει και απορροφά έτσι ένα εργατικό δυναμικό.

ΟΜΑΔΑ 8

1. Ποια η λειτουργία των εισαγωγικών στην 4η παραγρ.;

2. Ποια αποδεικτικά μέσα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 5η παραγρ.;

4. Επομένως, όταν λέμε ότι ο λαός είναι κυρίαρχος, αν δεν εννοούμε απλώς ότι οι κυβερνώντες είναι υπόλογοι στο εκλογικό σώμα, δεχόμαστε ένα μύθο: ότι υπάρχει μια μεταφυσική, σχεδόν θεϊκή οντότητα που είναι ο λαός, ο οποίος ασκεί εξουσία. Αν όμως ο λαός ασκεί εξουσία, η οποία είναι εξ ορισμού αδιαίρετη, έπεται ότι και ο λαός είναι φορέας μιας ενιαίας και αδιαίρετης βούλησης. Ο λαός όμως, όπως ο καθένας γνωρίζει, δεν είναι αδιαίρετος. Επιπλέον, σε μια δημοκρατία δεν ασκεί εξουσία ο λαός, αλλά μια κυβέρνηση που λογοδοτεί στο λαό. Συνεπώς, ο λαός αρκείται στο να ελέγχει την εξουσία. Και φυσικά, για να μπορεί να ελεγχθεί αποτελεσματικά η εξουσία, πρέπει να υπάρχει ανεπτυγμένη κοινωνία πολιτών. Η τελευταία δεν μπορεί να υποκατασταθεί από το «λαϊκό κίνημα» ή να παρακαμφθεί από τους «λαϊκούς εκπροσώπους». Αλλιώς, ακόμη και το Σύνταγμα και οι υπόλοιποι δημοκρατικοί θεσμοί μπορούν να παραμερισθούν με το αιτιολογικό ότι το απαιτεί η σωτηρία του λαού: αυτό επικαλέστηκε ο πρωθυπουργός της δικτατορικής κυβέρνησης την επομένη του πραξικοπήματος της 21^{ης} Απριλίου 1967, χρησιμοποιώντας τη γνωστή φράση: «Η σωτηρία του Έθνους είναι υπέρτατος νόμος».

5. Η απεριόριστη λαϊκή κυριαρχία, η αντικατάσταση της απόλυτης κυριαρχίας του μονάρχη με την απόλυτη κυριαρχία του λαού είναι δόγμα που δεν έχει σχέση με τη σύγχρονη έννοια της δημοκρατίας. Η σύγχρονη δημοκρατία βλέπει στο κράτος έναν εγγυητή των δικαιωμάτων του πολίτη, τα οποία εγγράφονται μέσα στη σφαίρα ελευθερίας που αποτελεί η κοινωνία των πολιτών. Και η επικράτηση αυτής της αντίληψης της δημοκρατίας στο τέλος του αιώνα, αποτελεί και το θρίαμβο του δημοκρατικού ιδανικού του Λοκ εναντίον εκείνου του Ρούσσο, της δημοκρατίας ως πολιτεύματος που περιορίζει και ελέγχει την κρατική εξουσία έναντι εκείνου που την απολυτοποιεί ονομάζοντας την «λαϊκή».

Α. Δημητράκος, εφημ. Το Βήμα, 7/5/2000

ΟΜΑΔΑ 9

1. «Ποιος αγνοεί πως η τηλεόραση ... δίνει το αξίωμα»: Με βάση το περιεχόμενο της παραγράφου να συντάξετε ένα συλλογισμό με τον οποίο θα καταλήγετε στο συμπέρασμα: «η τηλεόραση καθορίζει την πολιτική».

2. Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσεται η παράγραφος;

Ποιος αγνοεί πως η τηλεόραση επιδιώκει τη μέγιστη ακροαματικότητα, παρουσιάζοντας εικόνες σύντομες, καταγιστικές συχνά, εντυπωσιακές, «διασκεδαστικές» η/και «συγκλονιστικές»; Οι ίδιοι στόχοι και τα ίδια μέσα πρυτανεύουν στη σημερινή πολιτική. Οι «αστέρες» της, μεγάλοι και μικροί, στηρίζουν πια την απήχηση τους στους πολίτες, τη δημοτικότητα τους, όχι πια (ή όχι τόσο) στον λόγο, στη σκέψη, στα προγράμματα, αλλά στην εντύπωση που θα κάνουν, βοηθημένοι απ' τις τεχνικές των ΜΜΕ. Αυτές μπορούν να παρουσιάσουν το ασήμαντο σαν σπουδαίο ... να «σερβίρουν» την απραξία σαν ιδιοφυή και ευεργετική πράξη ... κι όχι απλώς να κάνουν τον «ήσσονα» λόγο «μείζονα» (όπως οι σοφιστές), αλλά να κρύψουν τον ανύπαρκτο λόγο, την κενολογία, με οπτικές ταχυδακτυλουργίες. Και το κοινό, μπουκωμένο από τις εικόνες, θαμπωμένο από το θέαμα, δεν έχει παρά ελάχιστες δυνατότητες σκέψης και κρίσης για όσα λαμπερά και για όσους φωτοστεφανωμένους βλέπει. Έτσι, θεμελιώνεται η «αποικιοκρατία των μέσων πάνω στην πολιτική», όπως την ονομάζει ο Μάγερ ... έτσι θριαμβεύει αυτό που χαρακτηρίζεται ως «ακολουθία των προσποιήσεων». Το περιλάλητο αξίωμα του Ρίφκιν «*Το μέσον είναι το μήνυμα*», γίνεται «*το μέσον δίνει το αξίωμα*»..

ΟΜΑΔΑ 10

- 1. Εντοπίστε ένα συλλογισμό στην 1η παράγραφο, χαρακτηρίστε τον (επαγωγικό-παραγωγικός) και αξιολογήστε τον.**
- 2. Ποιος ο τρόπος ανάπτυξης της 2ης παραγρ.;**

1. Η ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας και ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, έκαναν τον κόσμο που ζούμε πιο ανασφαλή, επικίνδυνο και απάνθρωπο. Έδωσαν το πρόσημα για την αποχαλίνωση της κρατικής και διακρατικής βαρβαρότητας, μέσω δρακόντειων νομοθετημάτων περιστολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συντέλεσαν στην περιφρόνηση των διεθνών υποχρεώσεων και στην υπονόμηση του διεθνούς συστήματος ασφαλείας που αντιπροσωπεύει το διεθνές δίκαιο. [...]

2. Βεβαίως και ο υπόλοιπος κόσμος δεν είναι καλύτερος. Μακρύς είναι ο κατάλογος των χωρών με βάρβαρα, αυταρχικά και διεφθαρμένα καθεστώτα, όπου γίνονται εκτελέσεις χωρίς δίκη, βασανίζονται και κακοποιούνται οι κρατούμενοι, φυλακίζονται και κρατούνται άτομα χωρίς να τους έχει απαγγελθεί κατηγορία ή να έχουν δικαστεί, ενώ πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και οι ΗΠΑ, διατηρούν τη θανατική ποινή.[...]

ΟΜΑΔΑ 11

- 1. Ποιο είναι το είδος του συλλογισμού της παραπάνω παραγράφου;**
- 2. Με βάση το περιεχόμενο της παραγράφου να συντάξετε ένα συλλογισμό με τον οποίο θα καταλήγετε στο συμπέρασμα: «Είναι φανερό πως, για να**

ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας κοινωνίας της γνώσης, τα Πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν στρατηγικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες».

Είναι φανερό πως, για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας κοινωνίας της γνώσης, τα Πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν στρατηγικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες. Αυτές θα σχετίζονται με την ανάπτυξη νέων κλάδων της επιστήμης, την επέκταση του θεσμού των μεταπτυχιακών σπουδών, τη διαμόρφωση προϋποθέσεων για την προώθηση του θεσμού της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, τη συμμετοχή τους στην ίδρυση ανοιχτών Πανεπιστημίων, την ανάπτυξη σχέσεων με τον κόσμο της οικονομίας κ.ά.

ΟΜΑΔΑ 12

- 1. Στην παράγραφο αυτή να επισημάνετε τον υποθετικό συλλογισμό, να τον συμπληρώσετε και να αξιολογήσετε το συμπέρασμά του.**

Αν πραγματικά υπάρχει ενδιαφέρον να δημιουργήσουμε μία άλλη κουλτούρα για την προσέγγιση της πραγματικότητας που βιώνουμε ή των συνθηκών που θα διαδραματίσουν ρόλο στη διάπλαση του μέλλοντος, πρέπει να διαμορφώσουμε μία μορφή επικοινωνίας που να δίνει μία καθαρή και κατανοητή εικόνα του κόσμου, μία εικόνα ικανή να αντικατοπτρίσει τα συμφέροντα και τις ανησυχίες των απλών πολιτών, μια άποψη για το τι είναι δημοκρατία και συμμετοχή. Πρέπει να γίνει (και να θέλουμε να γίνει) σαφές ότι ο τελικός στόχος της δημοκρατίας δεν είναι η παραγωγή αγαθών αλλά η παραγωγή ελεύθερων και σκεπτόμενων ανθρώπων, που συνεργάζονται μεταξύ τους σε βάση ισότητας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 1

1. Το παράδειγμα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας είναι εύστοχο και αναγκαίο γιατί αποσαφηνίζει τη θέση του , καθιστά κατανοητή με ευχάριστο τρόπο ο την άποψή

του ότι η καπιταλιστική λογική των σύγχρονων κοινωνιών καταστρέφει με γρήγορους ρυθμούς τις σύγχρονες πόλεις. Όπως καταστρέφονται τα «δάση του Αμαζονίου» που γνωρίζουμε ήδη, έτσι και οι πόλεις, αφού χρησιμοποιηθούν μόνο τις πρωινές ώρες για την εργασία στα γραφεία των τεράστιων κτιρίων των πολυεθνικών εταιριών, το βράδυ ερημώνουν.

2. Αιτιολόγηση
3. α' προκ. Η οικολογία απορρίπτει τη βασική αρχήκατανάλωση β' « Καταδεικνύει την καταστρεπτική....οντων
Αρα, Η οικολ. είναι ανατρεπτική, γιατί.....
Κατηγορικός γιατί....., επαγωγικός γιατί.....
4. Διασπάθιση=κατασπατάληση, όψιμης = ύστερης, καθυστερημένης(=/= πρώιμης), μετατρέπονται =αλλάζουν, μεταβάλλονται
Κατανάλωση=/=παραγωγή, εξοικονόμηση, αμφισβήτηση=/=αποδοχή,
αναντικατάστατων =/=αντικαταστάσιμων

ΟΜΑΔΑ 2

1. Συνδυασμός μεθόδων : παραδείγματα, αποτέλεσμα
2. Παρενθέσεις: παρα 2η αποσαφηνίζει, διευκρινίζει, ερμηνεύει τις απόψεις του σχετικά με Παραγρ. 3η εξηγεί.....παραγρ 6η : οι παρενθέσεις καθιστούν πιο κατανοητές, διαυγείς τις αναφορές του για μια νέα πολιτική ανάπτυξη.
3. Επαγωγική, παραγωγική
4. Να γράψετε παρ'αγραφο 80 λέξεων κλπ

ΟΜΑΔΑ 3

1. Η λέξη «παγκοσμιοποίηση» (κατακλείδα 1ης παραγρ + στη 2η παραγρ. επεκτείνει την έννοια και μάλιστα θεωρεί ότι δεν θα υπονοεί μόνο διαφοροποιήσεις αλλά και *οικουμενική σύγκλιση* πολιτικών επιλογών προκειμένου να σωθεί ο πλανήτης)
3η -4η παραγρ.= διαχείριση των πόρων της φύσης, /ανθρώπινα αδικήματα σε βάρος της φύσης
2. Λειτουργία παρενθέσεων (γνωστά) –εισαγωγικών : μεταφορική χρήση της φράσης που είναι παρμένη από τις φυσικές επιστήμες, έμφαση
3. Αποψίλωση=απογύμνωση, στέρηση, νεότευκτη=νεόκτιστη, συλλήβδην=συνολικά, γενικά, αποτελεσματικές=δραστικές
4. Β' συνθετικό (γνωστό)

ΟΜΑΔΑ 4

1. Επίκληση στο συναίσθημα /τα μέσα πειθους : αφήγηση, μεταφορικός λόγος, χρήση α και β προσώπου, ρητορικές ερωτήσεις
2. Επαγωγική
3. Συνδυασμός: αιτιολόγηση, διαίρεση, παραδείγματα
4. Παραγωγική
5. Πράγματι υπάρχει συνεκτικότητα, που αφορά δηλαδή στη νοηματική συνάφεια ανάμεσα στις δύο παραγράφους: δεύτερη παράγραφος: διάφορα εγκλήματα που

διαπράττονται στο διαδίκτυο και αναφέρεται και στο οικονομικό έγκλημα. Στην Τρίτη παράγραφο παρατίθεται μια συγκεκριμένη περίπτωση διαδικτυακού οικον. εγκλήματος .

ΟΜΑΔΑ 5

1. Επίκληση στο συναίσθημα/στη λογική
2. Συνδυασμός μεθόδων : παράδειγμα -αιτιολογηση/ παραδείγματα-αιτιολόγηση- διαίρεση-ορισμός
3. Παραγωγή

ΟΜΑΔΑ 6

1. Επίκληση στη λογική
2. Αιτιολόγηση, Αιτιο-αποτέλεσμα

ΟΜΑΔΑ 7

1. Επίκληση στη λογική (προκείμενες οι 2η,3η και 4η περίοδος της παραγράφου. Συμπερ. Οι περίοδοι Έτσι θα υπερισχύσει...)
2. (αναλυτικά) Η συνοχή επιτυγχάνεται με τις διαρθρωτικές λέξεις που χρησιμοποιούνται απ' το συγγ/ φέα: Γιατί (3^η περίοδος), γιατί (4^η περίοδος), Έτσι (5^η περίοδος), δηλαδή (6^η περίοδο) αναποφευκτα (7^η περίοδος). Η αλληλουχία επιτυγχάνεται με τη σαφή διάκριση της θεματικής περιόδου απ' τις λεπτομέρειες αλλά και απ' τη λογική διάταξη. Δηλαδή, αποδεικνύεται αρχικά η ζημία που προκύπτει για την κοινωνία (α' σκέλος θεματικής περιόδου προς απόδειξη) και κατόπιν επεκτείνεται η ζημία και στο άτομο (β' σκέλος θεματικής περιόδου προς απόδειξη). Επίσης, η ενότητα εξασφαλίζεται καθώς οι λεπτομέρειες σχετίζονται με την κύρια έννοια που υποστηρίζουν. Η 2^η περίοδος στηρίζει τη θεματική. Η 3^η και η 4^η την 2^η αιτιολογώντας την, η 5^η ως αποτέλεσμα της 3^{ης} και 4^{ης}. Η 6^η ως επεξήγηση της 5^{ης}. Και η 7^η στηρίζει το β' σκέλος της θεματικής απορρέει δε απ' τις προηγούμενες λεπτομέρειες.
3. Η 2^η αναπτύσσεται με αιτιολόγηση και αίτιο - αποτέλεσμα (**συνδυασμός μεθόδων**) Η 3^η αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, αίτιο - αποτέλεσμα και παράδειγμα

ΟΜΑΔΑ 8

1. Χρήση εισαγωγικών : δεξ παραπάνω Θεωρία
2. Επίκληση στη λογική/επιχείρημα/χρήση τεκμηρίου (γεγονός –αλήθεια: «Και η επικράτηση...Λαϊκη») α' Η σύγχρονη δημοκρατία...πολιτών β' Και η επικράτηση ...Λαϊκή ΑΡΑ η απεριόριστη λαϊκή κυριαρχία...δημοκρατίας

ΟΜΑΔΑ 9

1 α' προκ. Η τηλεόραση με εικόνες σύντομες, καταγιστικές, εντυπωσιακές κλπ. επιδιώκει τη μέγιστη ακροαματικότητα.

Β' προκ Οι πολιτικοί στηρίζουν την απήχηση τους στους πολίτες με τις τεχνικές των ΜΜΕ.

* Άρα, η τηλεόραση καθορίζει την πολιτική.

2. Η παράγραφος αναπτύσσεται με αναλογικό συλλογισμό: η πολιτική για την επικράτηση της χρησιμοποιεί τρόπους και μεθόδους όπως και η τηλεόραση, προκειμένου να αυξήσει την ακροαματικότητα της.

ΟΜΑΔΑ 10

α' προκ. Η ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας και ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας έδωσαν το πρόσχημα ...δικαιωμάτων

β' προκειμένη: Συνετέλεσαν ... διεθνές δίκαιο.

ΑΡΑ: ... έκαναν τον κόσμο που ζούμε πιο ανασφαλή, επικίνδυνο και απάνθρωπο.

Η πορεία που ακολουθεί είναι από το γενικό προς το ειδικό. Ξεκινά από μια γενικότερη διαπίστωση περί ανασφαλούς και επικίνδυνου κόσμου και με ειδικότερα στοιχεία οδηγείται στην υπονόμηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς δικαίου. Άρα, πρόκειται για παραγωγικό συλλογισμό.

Αξιολόγηση

Ο συλλογισμός είναι έγκυρος, αφού οι προκειμένες οδηγούν με λογική αναγκαιότητα στο συμπέρασμα, αλλά και αληθής, καθώς οι προκειμένες και το συμπέρασμα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Άρα, πρόκειται για απόδειξη, είναι δηλαδή ορθός ο συλλογισμός.

1. Αιτιολόγηση , παραδείγματα

ΟΜΑΔΑ 11

-Παραγωγικός συλλογισμός

- α' Με την εξέλιξη της κοινωνίας παράγονται νέες γνώσεις και δημιουργούνται απαιτήσεις για τους νέους.

β' Τα Πανεπιστήμια για να καλύψουν τις ανάγκες των νέων πρέπει να οργανώσουν την ανάπτυξη νέων κλάδων της επιστήμης, την επέκταση του θεσμού των μεταπτυχιακών σπουδών, τη διαμόρφωση προϋποθέσεων για την προώθηση του θεσμού της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, τη συμμετοχή τους στην ίδρυση ανοιχτών Πανεπιστημίων, την ανάπτυξη σχέσεων με τον κόσμο της οικονομίας κ.ά.

ΑΡΑ: Είναι φανερό πως, για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας κοινωνίας της γνώσης, τα Πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν στρατηγικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες.

ΟΜΑΔΑ 12

Υποθετικός συλλογισμός1. : «Αν πραγματικά ... συμμετοχή»

Υποθετικός συλλογισμός2. : «Αν πραγματικά ...του μέλλοντος.....πρέπει να γίνει...ισότητα»

- **Ολοκληρωμένη διατύπωση του Ιου**

- **α' Αν πραγματικά υπάρχει ενδιαφέρον** να δημιουργήσουμε μια άλλη κουλτούρα για την προσέγγιση της πραγματικότητας που βιώνουμε ή των συνθηκών που θα διαδραματίσουν ρόλο στη διάπλαση του μέλλοντος, πρέπει να διαμορφώσουμε μια μορφή επικοινωνίας που να δίνει καθαρή και κατανοητή εικόνα του κόσμου...
- **β' Υπάρχει σήμερα το ενδιαφέρον** από ορισμένους διανοούμενους ή πολιτικούς να δημιουργήσουν μια άλλη κουλτούρα για την προσέγγιση της πραγματικότητας.

ΑΡΑ, είναι δυνατό να διαμορφωθεί μία μορφή επικοινωνίας που να δίνει καθαρή και κατανοητή εικόνα του κόσμου.

- **Αξιολόγηση συμπεράσματος**

Το συμπέρασμα **δεν είναι βέβαιο**, γιατί στις προκείμενες δεν υπάρχουν άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά μία τέτοια κατεύθυνση. Αυτοί, μεταξύ άλλων, είναι ο έλεγχος των ΜΜΕ από ισχυρά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, η λαϊκιστική και δημαγωγική πολιτική ορισμένων ηγετών, η αδυναμία κριτικής προσέγγισης των πραγμάτων από μέρους των πολιτών κ.λπ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Α. Ε. Ασημακοπούλου

ΠΗΓΕΣ:

- Δ. Γκανέτσος, *Θηρεύοντας το λόγο* Έκφραση- Έκθεση Λυκείου 'τ. Β Εκδοτικός όμιλος συγγραφέων καθηγητών, 2013
- ο.π, *Έκφραση- Έκθεση Λυκείου 32 απαντημένα διαγωνίσματα* Εκδοτικός όμιλος συγγραφέων καθηγητών